

ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุก)

อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

นงค์ลักษณ์ อัสวสกุลชัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุก)

อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

นงค์ลักษณ์ อัสวสกุลชัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวง

**FACTORS RELATED TO THE SUCCESS OF COMMUNITY
ENTERPRISE RICE PROCESSING TAMBON BAN PHUENG,
MEUANG DISTRICT, NAKHON PHANOM PROVINCE**

BY

NONGLUCK ASAVASAKULCHAI

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTERGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2021

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	ปัจจัยเกี่ยวข้องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
ผู้วิจัย	นงคัลักษณ์ อัสวสกุลชัย
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริณา จิตต์จรัส

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เวหา เกษมสุข)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(อาจารย์ ดร.สุรัตน์ เพชรนิล)

ลงชื่อ..... กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริณา จิตต์จรัส)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภการ สิริไพศาล)

ลงชื่อ..... เลขานุการ
(อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	ปัจจัยเกี่ยวข้องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
ชื่อผู้เขียน	นงคัลักษณ์ อัสวสกุลชัย
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2564
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริณา จิตต์จรัส

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง (ข้าวสุข) ตำบลด่านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมและ 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง ตำบลด่านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัด กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 1 คน รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 1 คน ที่ปรึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 คน คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน 7 คน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 53 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิสาหกิจชุมชน 1 คน รวมจำนวน 65 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง(ข้าวสุข) ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ยื่นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน วันที่ 19 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2557 สมาชิกกลุ่มเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และประสบปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ เกษตรกรในชุมชนเหล่านี้ จึงได้ปรับเปลี่ยนการทำงานข้าวจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี มาเป็นการทำนาแบบปลอดภัยจากสารพิษและการทำงานอินทรีย์ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม จนปัจจุบันได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้รับการยอมรับของผู้บริโภค และจำหน่ายภายใต้แบรนด์“ข้าวสุข”(Khaowsook)และ 2) การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 4 ด้านมีระดับมากที่สุด (\bar{x} =4.22,S.D.= 0.43) ส่วนผลความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่งทั้ง 4 ด้านมีระดับมากที่สุด(\bar{x} =4.30,S.D.=0.45)และการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยกับความสำเร็จมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ : บริบทกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง (ข้าวสุข), ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน, ผลความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

Abstract

Thesis Title	The Factors Related to the Success of the Community Enterprise Rice Processing Tambon Ban Phueng, Meuang District, Nakhon Phanom Provinve
Researcher	Miss Nongluck Asavasakulchai
Degree	Master of Arts
In the Program of	Intergrated Local Development
Year	2021
Principal Thesis Advisor	Assoc Prof. Dr. Sirina Jitcharat

The objectives of this research were: to study 1) the context of the Community Enterprise rice processing Tambon Ban Phueng (khaowsook), Meuang District, Nakhon Phanom Province and 2) study the factors relating to the success of the Community Enterprise rice processing Tambon Ban Phueng (khaowsook), Meuang District, Nakhon Phanom Province. The samples, selected by purposive sampling includes the board (chairman, vice chairman, consultants, and committee) 9 people and 54 members, a total of 65 people in all. The statistics were mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient and content analysis.

The research findings were found as follows;1) The context of the Community Enterprise rice processing Tambon Ban Phueng (khaowsook), Meuang District, Nakhon Phanom Province. Started in 2011 and registered being the Community Enterprise on November 19, 2014. It started from gathering of a group of farmers who faced the problem of low price of paddy rice, therefore the awareness on non-chemical for rice planting. The members had been certified being the Good Agricultural Practice (GAP), had been certified being Organic for customer's healthy and safety, reduce production cost and reserve environment. At present time the community enterprise use technology to develop products and distribute under brand title "khaowsook" 2) The factors relate to the success of the Community Enterprise rice processing Tambon Ban Phueng was overall at a high to highest level ($\bar{x}=4.22, S.D.= 0.43$). The success of the Community Enterprise was overall at a highest level ($\bar{x}=4.30, S.D.=0.45$). The factors and

success effectiveness of the community enterprise was positively correlated with a statistical at at 0.05 level of significance.

Keywords: Context of the Community Enterprise rice processing Tambon Ban Phueng success, Factors Related to the Success of Community Enterprise, Success of Community Enterprise

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริณา จิตต์จรัส อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเรียบร้อย

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวนค์ แรกพิณีจ อธิการบดีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภการ สิริไพศาล รักษาการคณบดีบัณฑิตศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เวหา เกษมสุข ประธานสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สุรัตน์ เพชรนิล ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์อัญมณี ชุมณี เลขาอนุการ ตลอดจนคณาจารย์เจ้าหน้าที่ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คณะกรรมการ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านผึ้งและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลและมีส่วนร่วมกระบวนการวิจัยในครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด ส่งผลให้สำเร็จการศึกษาเป็นมหาบัณฑิตด้วยความภาคภูมิใจ

นงคัลักษณ์ อัสวสกุลชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลดบ้านฝั่ง.....	8
หลักการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ดี.....	9
หลักการพัฒนาองค์กรชุมชน.....	20
หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กรชุมชน.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	34
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
4 ผลการวิจัย	
บริบทและข้อมูลทั่วไป.....	38
สรุปผลวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำลบ้านฝิ่ง.....	43
สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปข้าว ตำลบ้านฝิ่ง.....	48
ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน.....	52
การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....	55
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	56
อภิปรายผลการวิจัย.....	59
ข้อเสนอแนะ.....	61
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	68
ภาคผนวก ข. หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน.....	76
ภาคผนวก ค. หนังสือสำคัญแสดงการรับรองกลุ่ม.....	77
ภาคผนวก ง. หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพาณิชย์.....	78
ภาคผนวก จ. ระเบียบข้อบังคับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำลบ้านฝิ่ง (ข้าวสุข).....	79
ภาคผนวก ฉ. ภาพประกอบการวิจัย กิจกรรมวิสาหกิจชุมชน.....	85
ประวัติผู้วิจัย.....	92

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับธุรกิจชุมชน.....	15
4.1 การแจกแจงความถี่ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	43
4.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.....	44
4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหาร การเงินและทุน.....	45
4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหารตลาด.....	46
4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหาร จัดการ.....	46
4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหาร บุคคล.....	48
4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความสำเร็จใน การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.....	49
4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านประสิทธิผล ตามภารกิจ.....	49
4.9 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านคุณภาพสินค้า และบริการ.....	50
4.10 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านประสิทธิภาพ การดำเนินงาน.....	51
4.11 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว.....	51
4.12 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation).....	52

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	33
1. เอกสารรับรองมาตรฐาน ISO.....	85
2. เอกสารรับรองมาตรฐาน GMP และ HACCP.....	86
3. เอกสารรางวัล OTOP 5 ดาว.....	87
4. สมาชิกกลุ่มเริ่มแรกก่อตั้ง.....	88
5. กระบวนการสร้างกลุ่มเพื่อบริหารจัดการ.....	88
6. การบริหารการตลาด.....	89
7. การบริหารการตลาด.....	89
8. ผลิตภัณฑ์.....	90
9. โรงสีข้าวออร์แกนิก กำลังผลิต 30 ตัน/วัน พร้อมอุปกรณ์โรยรัง.....	91
10. โรงบรรจุภัณฑ์สินค้าออร์แกนิก.....	91

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เศรษฐกิจของเราขึ้นอยู่กับ การเกษตรมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว รายได้ของประเทศที่ได้มาใช้ สร้างความเจริญด้านต่าง ๆ เป็นรายได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่าความเจริญ ของประเทศต้องอาศัยความเจริญของการเกษตรเป็นสำคัญ และงานทุก ๆ ฝ่ายจะดำเนินก้าวหน้าไป ได้ก็เพราะการเกษตรของเราเจริญ...” (คัดตัดตอนจากพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทาน ปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2507)

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของการเกษตรที่มีต่อประเทศชาติและ ประชาชนชาวไทย ภาคเกษตรยังคงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะ นอกจากจะก่อให้เกิดรายได้แล้ว คนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีอาชีพทำการเกษตร และผลการ พัฒนาการเกษตรที่ผ่านมา พบว่ารายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร โดยรวมดีขึ้น แม้แต่ในช่วง วิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาภาคการเกษตรได้รับผลกระทบน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ เป็นผลมา จากการดำเนินนโยบายหลายด้าน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรใน แนวทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามยังมีความแตกต่าง ของรายได้จากคนในภาคการเกษตรและภาคผลิตอื่นมาก ความเสื่อมโทรมเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ การรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบทวิภาคีและพหุภาคีได้ ส่งผลกระทบที่สำคัญต่อภาคการเกษตรและเกษตรกรของไทยทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัว รับสถานการณ์ โดยเฉพาะเกษตรกร(การเกษตรกับการพัฒนาประเทศ อ้างจาก http://gms.oae.go.th/Z_Show.asp?ArticleID=105_g,njv;yomuj 25/11/63)

การพัฒนาชุมชนไทยในอดีต มีความเชื่อเบื้องต้นว่าประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทของ ประเทศยังล้าหลังด้อยการศึกษา ขาดจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่นมีฐานะยากจน และขาดแคลน ปัจจัยต่างๆที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ภาครัฐจึงต้องผลักดันนโยบายและทรัพยากรตั้งแต่ทิศทางการ พัฒนา วิธีการทำงาน ความรู้ การบริหารจัดการ ฯลฯ เข้าไปสู่ชุมชนในลักษณะของการพัฒนาจาก บนลงล่าง(Top Down) ทั้งที่ในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทเป็นผู้มีความคิด มีความรู้

มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วในระดับหนึ่ง การพัฒนาชุมชนตามแนวทางของรัฐในอดีตจึงมีอาจตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชนได้ และมักพบว่าการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้คิดแทนและกำหนดทิศทางไว้แล้วนั้นเป็นไปอย่างสูญเปล่า ผู้ที่สามารถตอบได้ดีที่สุดว่าชุมชนมีปัญหาหรือมีความต้องการอะไรก็คือคนในชุมชน (ครุฑจิต พุทธโกษา, 2554, หน้า 1)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันให้คนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย รวมถึงการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด และกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนบนหลักการพึ่งพาตนเอง คำนึงถึงศักยภาพด้านภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในชุมชนและการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและพัฒนาการของคนในชาติ นับเป็นสิ่งละเอียดอ่อนที่บันดาลความผาสุก สงบสุขร่มเย็น มีความเป็นอิสระ สามารถสร้างสรรค์และตั้งสมมติปัญหาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมะเกษตริณม, 2551, หน้า 1)

กระบวนการการปรับตัวการเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาชีวิตความอยู่รอดของบุคคลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดขึ้นจากความรู้ประสบการณ์ และแนวคิดที่ชุมชนได้มีการถ่ายทอดสืบสานต่อกันมาหลายชั่วอายุคน (กนกพร นิมพลี, 2555, หน้า 1)

การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์การชุมชนในการพัฒนาอาชีพ ให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ทำให้หลายชุมชนต้องมีการรวมกลุ่มในแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยกระบวนการของชุมชน ให้เกิดการพึ่งตนเอง เป็นไปตามหลักการแนวคิดวิสาหกิจชุมชน ที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบการผลิตของคนไทยในชนบทตั้งแต่เดิมที่มีการผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อกินเพื่อใช้เองและเพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในสังคม เมื่อมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคของคนในชุมชนก็จะขายเพื่อให้ได้เงินเข้าสู่ครอบครัวและชุมชน ซึ่งรูปแบบการผลิตแบบนี้ทำให้ครอบครัวและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งภายนอกมากนัก และมุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจรวมทั้งหวังผลทางด้านสังคม คือการยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้เกิดวัฒนธรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดมาจากประสบการณ์และความสามารถของชาวบ้านอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคม ได้แก่ การรวมกลุ่มและ

โครงสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงทุนทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการนำมาแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างอาชีพ รายได้ นามาซึ่งการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ชุมชน ตลอดจนภาพรวมของประเทศ และพัฒนาก่อรูปเป็นวิสาหกิจชุมชนในระยะต่อไป (เสรี พงศ์พิศ, 2548, หน้า 35)

วิสาหกิจชุมชนถูกนำมาเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นกลไกในการแก้ไขความยากจนของประเทศ ประเทศไทยมีจำนวนวิสาหกิจประมาณ 2,924,912 ราย โดยร้อยละ 99.60 เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีการจ้างงานร้อยละ 77.86 ของการจ้างงานรวมของประเทศ ผลการพัฒนาต่างพบว่า การดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรและสถานประกอบการ มีผู้ประกอบการและแรงงานได้รับการส่งเสริมถ่ายทอดองค์ความรู้เพิ่มขึ้น และมีสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้รับการพัฒนายกระดับประสิทธิภาพและศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ นวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนาคิดค้นขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามแม้ว่าภาครัฐให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น แต่การส่งเสริมดังกล่าวยังคงจำกัดอยู่ในภาคการผลิตเป็นส่วนใหญ่ ข้อจำกัดด้านข้อมูลการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณสำหรับการพัฒนาองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญและความเข้าใจปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของบุคลากรภาครัฐและเอกชน ด้านการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน ยังขาดการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นส่งผลให้ตัวชี้วัดการเพิ่มผลิตภาพ การเพิ่มสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและการเพิ่มสัดส่วนมูลค่าการส่งออกของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังไม่บรรลุเป้าหมาย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2554, หน้า 1)

วิสาหกิจชุมชน จึงอาจถือเป็นความสำเร็จของการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ห้องค์ความรู้ในด้านการออกแบบ การสร้างแรงจูงใจ ตลอดจนการหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ตอบโจทย์ความต้องการตลาดเพื่อเสริมสร้างให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนให้มีความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่สูงขึ้น และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสาหกิจชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (<http://www.engineeringtoday.net> : online) เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงาน ขึ้นอยู่กับแนวคิดการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ ที่จะส่งผลให้การดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างแท้จริง ด้วยการอาศัยแนวคิดในการพึ่งพาตนเอง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประยุกต์ให้สอดคล้องกับกรอบวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่

ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยระบบวิสาหกิจชุมชนในระยะที่ผ่านมาส่วนหนึ่งสามารถทำให้ประชาชนมีภาระค่าใช้จ่ายที่ลดลงจากการซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นในชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็มีรายได้เพิ่มขึ้นจากกลุ่มอาชีพที่เป็นสมาชิก การร่วมมือกันเป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ก่อให้เกิดวงจรการผลิตและการบริโภคที่หมุนเวียนกันภายในชุมชน ประชาชนรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น (มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, 2547, หน้า 5) แต่ในอีกภาพหนึ่ง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้ตนเองได้นั้นควรจะแสวงหารูปแบบการดำเนินงานที่สร้างความสำเร็จในการพัฒนา และศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการสร้างความสมดุลและความเข้มแข็งในวิสาหกิจชุมชนของไทยในอนาคต สร้างความเชื่อมั่น พื้นฟูความ สัมพันธ์พัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ในสังคมชั้น มีความเหมาะสม และคล่องตัวต่อการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ จึงควรมีกุญแจในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน (สุกัญญา อธิปอนันต์และคณะ, 2550, หน้า 19)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง(ข้าวสุข) ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ยื่นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 13 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2557 และได้รับการอนุมัติ เมื่อวันที่ 19 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2557 สมาชิกกลุ่มเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และเมื่อประสบปัญหาจากการทำนาทำให้ผลผลิตตกต่ำและไม่มีคุณภาพ มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต เป็นปัญหาทำให้ผลผลิตราคาตกต่ำขายข้าวเปลือกไม่ได้ราคา เกษตรกรในชุมชนเหล่านี้ จึงได้ปรับเปลี่ยนการทำนาข้าวจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี มาเป็นการทำนาแบบปลอดภัยจากสารพิษและการทำนาอินทรีย์ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และการไถกลบตอซังข้าวเพื่อเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน ทำให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นและได้การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) จากกรมวิชาการเกษตร และต่อมาพัฒนาเป็นการทำนาข้าวอินทรีย์ (Organic) และมีการแปรรูปข้าว จนสามารถผลิตข้าวขาว ข้าวกล้อง ข้าวฮางอกบรรจุถุง และผลิตภัณฑ์จากข้าว เช่น จมูกข้าว น้ำมันรำข้าว ขนมอบกรอบไรซ์เบอร์รี่ จำหน่ายภายใต้แบรนด์“ข้าวสุข” (Khaowsook)

นโยบายของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง (ข้าวสุข) คือ

1. มุ่งมั่นพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยและรักษาคุณภาพข้าวอินทรีย์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าและอยู่ร่วมกับชุมชน โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มอย่างเคร่งครัด

2. การพัฒนาเพื่อการรับรองคุณภาพจนปัจจุบันนี้กลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐาน จากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) มาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดี (GMP-Good Manufacturing Practice) มาตรฐานระบบการบริหารงานเพื่อรักษาคุณภาพตามมาตรฐานสากล (ISO-2001, 2015 - International Organization for Standardization), มาตรฐานควบคุมดูแลความปลอดภัยในทุกกระบวนการผลิตอาหาร (HACCP- Hazard Analysis Critical Control Point) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ EU , NOP และ COR นอกจากนี้ยังได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ประเภทอาหาร (OTOP 5 ดาว) ปี 2559, ปี 2561

3. ด้านการตลาด ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบดบ้านฝิ่ง(ข้าวสุก) กลุ่มมีศูนย์แสดงผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายในงานเทศกาลประจำปีของจังหวัด ตลาดนัดของ สกต. ตลาด อตก. จตุจักร ร่วมกับพาณิชย์จังหวัดในการวางแผนการตลาด กรมการค้าภายในออกบูทจำหน่ายในงาน OTOP ต่าง ๆ ทั่วประเทศ จำหน่ายข้าวให้กับบริษัทต่าง ๆ มากกว่า 5 บริษัท

4. ด้านทุนดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบดบ้านฝิ่ง เป็นการระดมเงินทุนจากสมาชิกและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐ

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบดบ้านฝิ่ง ยังได้นำหลักการวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis มาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบดบ้านฝิ่ง (ข้าวสุก) ตำบดบ้านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น ๆ นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่ม ให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ในปัจจุบันพบว่ามีหลายวิสาหกิจชุมชนข้าวเกิดขึ้นและล้มไปไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพบว่าพัฒนานั้นต้องใช้ความรู้ อย่างมีระบบ มีการวางแผนการจัดการ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ จนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยที่ผลต่อความสำเร็จวิสาหกิจชุมชนนั้นมีหลายประการ ได้แก่ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด ปัจจัยด้านการร่วมทำกิจกรรมกับภายนอกปัจจัยด้านการบริหาร การผลิตปัจจัยด้านการบริหารจัดการปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมปัจจัยเกี่ยวกับด้านคณะกรรมการและปัจจัยเกี่ยวกับด้านผู้นำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่วิจัย พื้นที่วิจัย ได้แก่พื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ปรึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมจำนวน 65 ราย

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่ วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าว หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันเพื่อนำผลิตผลจากข้าวมาทำเป็นสินค้าเกษตรและแปรรูปเพื่อเป็นอาหาร อาทิเช่น ข้าวสารบรรจุถุง ผลิตภัณฑ์จมูกข้าว ผลิตภัณฑ์น้ำมันรำข้าว ผลิตภัณฑ์แปรรูปเป็นขนมอบกรอบ

บริบทชุมชน หมายถึง ข้อมูลพื้นฐาน องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

กระบวนการกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) หมายถึง ขั้นตอนในการให้การดำเนินการของวิสาหกิจให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ปัจจัยความสำเร็จ หมายถึง สิ่งที่จะเป็นเหตุทำให้องค์กรบรรลุพันธกิจหรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยพิจารณาจากด้านการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ การเงิน หรือด้านอื่น ๆ ที่จะทำให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ผลสำเร็จวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว หมายถึง วิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินงานกระบวนการจนบรรลุผลในด้าน 1) ประสิทธิภาพตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน 2) คุณภาพสินค้าและบริการ 3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานและ 4) พัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จ การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและเครือข่าย
2. ได้แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ให้แก่ชุมชนอื่นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อไป

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ส่วนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. หลักการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ดี
2. หลักการพัฒนาองค์กรชุมชน
3. หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กรชุมชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง (ข้าวสุข) ตั้งอยู่เลขที่ 138 หมู่ที่ 10 บ้านสุขเจริญ ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000 จดทะเบียนวันที่ 19 พฤศจิกายน 2557 ทะเบียนเลขที่ 4-48-01-06/10038 เว็บไซต์ : www.khaowsook.com

วิสัยทัศน์-Vision

ข้าวสุข เป็นข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวดีนครพนมที่มีอยู่ในทุกครัวของคนไทยและทุกครัวของผู้รักสุขภาพ

พันธกิจ-Mission

1. มุ่งเน้นผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวที่มีคุณภาพ ให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงหลักโภชนาการที่ดี รวมทั้งความสะดวก และปลอดภัยด้วยราคาที่เหมาะสม

2. มีส่วนร่วมในการยกระดับความรู้ความสามารถของเกษตรกรไทย เพื่อการพัฒนาข้าวอย่างยั่งยืน ลดปัญหาการย้ายแรงงาน
3. เพิ่มศักยภาพในการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีทันสมัยควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน พัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับทุก ๆ คน
4. ขยายธุรกิจให้เติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง

ส่วนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. หลักการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ดี

1.1 ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2542, หน้า 28) ให้ความหมายว่า หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน ที่ประกอบด้วยกิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมการขายผลผลิต กิจกรรมทางการซื้อ และการบริโภคของคนในชุมชน และกิจกรรมทำให้เกิดค่าจ้าง ค่าเช่า และกำไรขาดทุนของชุมชน

ประเวศ วะสี (2542, หน้า 21) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจชุมชนว่าเป็นการบูรณาการขององค์กรชุมชนทุกอย่างที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งหมด เศรษฐกิจ จิตใจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง สุขภาพ การเรียนรู้ไม่มีอะไรแยกจากกัน เศรษฐกิจชุมชนทำหน้าที่ที่เชื่อมโยงการมองแบบทางสายกลาง ไม่มองแบบสุดโต่ง ซึ่งจะเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งต่าง ๆ และไม่มีอะไรขัดแย้งกัน ไม่ได้มองว่าเป็นทุนนิยมหรือไม่ นอกจากนี้ ประเวศ วะสี ยังให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนอีกว่า จะต้องเป็นเศรษฐกิจของคนทั้งหมด มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน ความเป็นบูรณาการ อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมไทย มีการจัดการและมีนวัตกรรมต่างๆที่โยงกับสังคม วัฒนธรรม สุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม ศิลธรรมและจิตใจ

เสรี พงศ์พิศ (2548, หน้า 53) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การจัดการชีวิตการกินการอยู่ การผลิต การบริโภค การจัดการทรัพยากร การจัดการทุนในแบบที่พึ่งพาตนเองได้ มีกิจกรรมจำนวนหนึ่งที่ทำให้ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้อย่างแท้จริง เป็นระบบที่ขับเคลื่อนได้ด้วยของตัวมันเอง

กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การบริโภค การแลกเปลี่ยน วิถีชีวิต วัฒนธรรม และกิจกรรมอื่น ๆ ทุกอย่างมีความเชื่อมโยงกันทั้งหมดอย่างบูรณาการ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้มแข็ง พอเพียง และการพึ่งตนเอง (Self Reliance)

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ (2541, หน้า 6) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเศรษฐกิจทั้ง เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและภาคบริการที่คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับ ผลประโยชน์ร่วมเป็นเจ้าของ โดยพัฒนาจากฐานรากของ “ศักยภาพของท้องถิ่น” หรือทุนในชนบท เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ การพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ซึ่งทำให้ชุมชนนำไปสู่การ พึ่งตนเอง และมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน

มงคล คำานานินทร์ (2541, หน้า 91-94) กล่าวว่า ปณิธานของเศรษฐกิจชุมชน คือ เพื่อความรุ่งเรืองอยู่รอดของสังคมไทย เพราะเศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของระดับชาติ ที่มีความ จำเป็น ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่าง คือ ชุมชนชนบทจะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนา เศรษฐกิจระดับบน คือ ประเทศ อีกทั้งต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม ของคนทั้งประเทศ และได้ให้แนวคิดและความหมายของเศรษฐกิจชุมชนตั้งอยู่ในกรอบ 5 ประการ คือ 1) ทำอะไร เศรษฐกิจชุมชน คือ การทำงานเพื่อการดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่อการอยู่ร่วมกัน กับเพื่อนมนุษย์ ดังนั้นชาวบ้านที่สนใจจะรวมกลุ่มในการทำเกษตร และกิจกรรมการผลิตที่ เกี่ยวเนื่องกับการเกษตร กิจกรรมที่นอกภาคการเกษตร และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหาร 2) ทำกับ ใคร ชาวบ้านอาจรวมกลุ่มกันทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นศูนย์กลางในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรภาครัฐ หรือเอกชนในลักษณะพหุภาคีในการแปรรูปการผลิต 3) ทำ อย่างไร โดยการรวมกลุ่มแล้วทำการผลิต การแปรรูปเปลี่ยนรูปสินค้า ค้าขายหรือบริการต่าง ๆ 4) ทำทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินแตกต่างกัน การรวมกลุ่มกันผลิตจึงอาจเพื่อ ความตั้งใจให้พออยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มการลงทุนและกำไร และ 5) ทำเพื่ออะไร โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นการรวมตัวในระดับล่างสุดของ สังคม ดังนั้นการรวมตัวกันทำงานเพื่อให้คนมีความสุข และจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจชุมชน เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งเป็น ทางเลือกหนึ่งของชุมชนที่มีศักยภาพพอที่จะดำเนินการภายใต้ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่เป็นแนวทาง ในการเลือกสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนที่มีจุดเด่นมาเป็นทุน เศรษฐกิจชุมชนเป็นการทำงานเพื่อการดำรงชีพ และเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน ชาวบ้านอาจมีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนในลักษณะพหุภาคีทั้งในการผลิต

การตลาด การจัดจำหน่าย และการบริโภคในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ของคนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมกันเป็นข้าวขอ

1.3 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 22 ตอนที่ 6 ก. : 1) ได้กล่าวไว้ว่า “วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน ทั้งตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548, หน้า 2) ให้ความหมายว่า หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรืออื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2548, หน้า 1) กล่าวว่า “วิสาหกิจชุมชน” คือ การประกอบการโดยคนในชุมชนเพื่อการจัดการทุนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเองของครอบครัว และชุมชน

วิชิต นันทสุวรรณ (2547, หน้า 28) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อจัดการ ทุน ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน และกล่าวว่า การประกอบการในลักษณะวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการที่เชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป และการตลาดของชุมชน เข้าเป็นกระบวนการเดียว ไม่แยกส่วนและแบ่งบทบาทให้กับกลุ่มคนที่มีทักษะอาชีพหรืออาชีพที่เฉพาะแตกต่างกัน กิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางวิสาหกิจชุมชนมีสามระดับ คือ การสร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์เพื่อการพึ่งพาตนเองในระดับครัวเรือน สร้างผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เพื่อเพียงพอกับความต้องการของระดับชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองสังคมภายนอกชุมชนเป็นระดับก้าวหน้า

ณรงค์ เพชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (2545, หน้า 38) ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนว่า เป็นการประกอบการโดยชุมชน ที่สมาชิกเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ด้านการผลิต การค้า การเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดดอกออกผลทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การร้อยรัดความเป็นครอบครัว และชุมชนให้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ โดยผ่านกระบวนการของชุมชน

กล่าวโดยสรุปว่า วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบกิจการของคนในชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชนเป็นหลักผสมผสานกับเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าหรือบริการและอื่น ๆ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และสร้างรายได้ของคนในชุมชน ด้านการจัดการทุนได้อย่างเสรี

1.4 ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน เป็นรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ อันจะส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จะเป็นการเปิดโอกาสในการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ระหว่างเครือข่ายทั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้วยกัน เครือข่ายภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย

กระทรวงอุตสาหกรรม (2545, หน้า 17-19) วิสาหกิจชุมชน จึงมีความแตกต่างจากธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพราะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้กฎเกณฑ์เรื่องทุน และแรงงาน มาวัดขนาดและความสำเร็จ การดำเนินงานมุ่งเน้นผลกำไร ส่วนวิสาหกิจชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนหรือเครือข่าย ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรให้มากที่สุด แต่ต้องตอบสนองการอยู่ร่วมกัน และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2548, หน้า 84) ได้กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน อาจแบ่งเป็นขั้นตอนการพัฒนาตามลำดับใน “แนวคิด” ดังนี้ คือ ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ระดับชุมชน และเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง ระดับธุรกิจ คือ วิสาหกิจชุมชนแบบความก้าวหน้า

ศิริณา จิตต์จรัส และณิศา ประดิษฐ์ด้วง (2547, หน้า 46) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน 6 ประการคือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. ทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากจากชุมชนหรือจากภายนอก
4. ริเริ่มสร้างสรรค์ความเป็นนวัตกรรมของชุมชน
5. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล
6. มีการเป็นตัวของตัวเองของครอบครัว และชุมชนเป็นเป้าหมาย

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2542, หน้า 39) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการอยู่รอดและพัฒนาชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเน้นการร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อพึ่งตนเองได้ และเน้นการใช้ทุนที่มีอยู่ในท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน จึงเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ และสังคม เปรียบเป็นการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547, หน้า 11) ได้กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองต่อการพึ่งพาตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน โดยคำว่า “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงทุนที่เป็นเงินตราเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงคน ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตของชุมชน

กล่าวโดยสรุป วิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการอยู่รอดและพัฒนาชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเน้นการร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อพึ่งตนเองได้ และเน้นการใช้ทุนที่มีอยู่ในท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน จึงเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ และสังคม เปรียบเป็นการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.5 วัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2549, หน้า 5) ได้กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชนว่า เป็นกิจกรรมที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่าย องค์กรชุมชนเพื่อการบริโภคและการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมไม่เห็นประโยชน์ด้านผลกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค โดยสรุปวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชนเพื่อ (1) ส่งเสริมการใช้ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างผลผลิตของชุมชน (2) สร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับชุมชน (3) สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กฤษณา นิลศรี (2545, หน้า 69) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง เป็นแนวทางของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ประเภทในระดับครอบครัว เป็นการพึ่งตนเองทั้งด้านอาหาร ของใช้ ทุน ปัจจัยการผลิต และการดูแลสุขภาพ

2. ความพอเพียง เป็นแนวทางของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ประเภทในระดับชุมชนและเครือข่าย เน้นความพอคมีขอบเขตชัดเจน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตทรัพยากร โดยมีภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางที่ตรงกับนโยบาย

3. การพัฒนาเป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทั้ง3ประเภท ในระดับธุรกิจ ผลผลิตภัณฑ์บนพื้นฐานศักยภาพส่วนเกินของผลผลิตและทรัพยากร โดยมีภูมิปัญญาชาวบ้านและความคิดสร้างสรรค์ เป็นแนวทางที่ตรงกับนโยบาย “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชนเพื่อ (1) ส่งเสริมการใช้ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างผลผลิตของชุมชน (2) สร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับชุมชน (3) สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กฤษฎา นิลศรี (2545, หน้า 69) ได้แบ่งระดับวิสาหกิจชุมชนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับครอบครัว คือ การทำกินทำใช้ในครอบครัว สร้างผลิตภัณฑ์ใน ลักษณะหลากหลาย เพื่อการพึ่งตนเอง ลดรายจ่ายจากการซื้อจากภายนอก

2. ระดับชุมชนหรือเครือข่าย หมายถึง ทำโดยครอบครัวหรือกลุ่ม ซื้อขาย แลกเปลี่ยนในระดับชุมชนและเครือข่าย เนื่องจากในบางกรณีไม่สามารถทำได้โดยลำพังครอบครัว เดียว ต้องสร้างระบบเกื้อหนุนพึ่งพากันในชุมชน และเครือข่าย

3. ระดับธุรกิจ หมายถึง การมีส่วนร่วมของผลผลิตและทรัพยากร จากการ อุปโภคบริโภคในระดับครอบครัว ชุมชนและเครือข่าย โดยนำส่วนเกินมาสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อ ตอบสนองความต้องการนอกชุมชนและเครือข่าย หรือชุมชนมีภูมิปัญญามีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ คุณค่า เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

ศรีปริญญา รูปกระจ่าง (2546, หน้า 10) ได้กล่าวถึงระดับการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน สามารถจัดระดับการดำเนินการโดยใช้เป้าหมายผลผลิตของ วิสาหกิจชุมชนเป็นเกณฑ์ 3 ระดับ ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชน ระดับพื้นฐาน ได้แก่ วิสาหกิจที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตมีพอที่จะนำไปกิน นำไปใช้ได้อย่างพออยู่พอกิน มุ่งเน้นการลดรายจ่ายทั้งระดับ ครัวเรือนและชุมชน

2. วิสาหกิจชุมชนระดับพัฒนา ได้แก่ วิสาหกิจที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตมีพอใช้เพื่อการลดรายจ่ายและมีส่วนเหลือสามารถนำไปแบ่งปัน แลกเปลี่ยนหรือจำหน่าย ให้เกิดรายได้เพิ่ม นำไปสู่การกินดีอยู่ดี ของครัวเรือน

3. วิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า ได้แก่ วิสาหกิจที่มีการประกอบการมุ่งสู่การ เพิ่มรายได้ไปสู่การขยายการลงทุน ลดการนำเข้าและเพิ่มการส่งออกของผลิตภัณฑ์ขยายกิจการ ขณะเดียวกันก็สามารถจัดสรรผลกำไรเพื่อสวัสดิการของชุมชนเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ สร้างความมั่งมีศรีสุขของครัวเรือน ชุมชน ขยายไปถึงระหว่างชุมชนและนำไปสู่การเป็นวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม

ดุรณี สมิตะเกษตรริน (2553, หน้า 1-9) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับธุรกิจชุมชน กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง ในขณะที่ธุรกิจชุมชนเน้นการบริหารจัดการมุ่งสู่ตลาดและผลกำไร มีเป้าหมายให้ “รวย” แต่

วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายให้ “รอด” ธุรกิจชุมชนมักจะดำเนินกิจกรรมเป็นเรื่อง ๆ ส่วนวิสาหกิจชุมชน เป็นระบบที่มีความหลากหลายมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันเสริมกันแบบบูรณาการ ธุรกิจชุมชนดำเนินการตามรูปแบบและมักใช้การเลียนแบบ ส่วนวิสาหกิจชุมชนใช้ความคิดสร้างสรรค์ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า วิสาหกิจชุมชนแตกต่างจากธุรกิจอื่น ตรงที่ธุรกิจอื่นส่วนใหญ่จะแสวงหาผลกำไรเป็นหลักและอาจไม่ให้ความสำคัญต่อผลเสียที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสังคม แต่วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานการใช้ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้ค่า เพื่อการพึ่งพาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยมุ่งผลประโยชน์ทางสังคมมากกว่าแสวงหากำไรสูงสุด มุ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การมีสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดี รวมถึงการมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์โดยรวม

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับธุรกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน	ธุรกิจชุมชน
1. ทำอย่างไรถึงจะรอด	1. ทำอย่างไรถึงจะรวย
2. มุ่งความพอเพียง	2. มุ่งหวังกำไร
3. วัดกันที่ความสุข	3. วัดกันที่ตัวเลขเศรษฐกิจ
4. มุ่งเน้นชีวิตเป็นกรอบ	4. มุ่งเน้นการตลาดเป็นตัวตั้ง
5. ยึดวงชีวิตเป็นกรอบ	5. ยึดวงจรธุรกิจเป็นกรอบ
6. กระบวนการวิสาหกิจ การสร้างสรรค์	6. กระบวนการธุรกิจ เน้นการแข่งขัน
7. ความร่วมมือและองค์รวม	7. เลียนแบบ แยกส่วน
8. ใช้ทุนชุมชนเป็นหลัก	8. ใช้เงินและทรัพยากรเป็นหลัก
9. จุดมุ่งหมายความพอเพียง	9. จุดมุ่งหมายเพื่อตลาดบริโภค

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (2547, หน้า 133)

1.6 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2546, หน้า 40) ได้กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของครอบครัว และชุมชน โดยมีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 อย่าง คือ (1) ชุมชนเป็นเจ้าของ (2) ผลผลิตมา

จากกระบวนการในชุมชน (3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน (4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล (5) มีการดำเนินงานแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ (6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และ (7) มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย

ศรีปริญญา ฐประจ่าง (2546, หน้า 10) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน ของกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่(1) เป็นกิจการของชุมชน หมายถึง เป็นการประกอบกิจการทั้งด้านผลิตและบริการที่กลุ่มคนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ (2) ดำเนินการโดยใช้ทุนของชุมชน และมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม หมายถึง กิจการที่ดำเนินการโดยใช้ทุนของชุมชนเป็นหลัก (สินทรัพย์ ภูมิปัญญา เงิน แรงงาน ทรัพยากร เป็นต้น) โดยมีการบริหารจัดการรวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตหรือกิจการบริการนั้น ๆ ด้วยความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน เป็นการจัดการแบบประสานพลัง “Synergy” ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมแบบเสริมกัน ไม่ใช่แยกทำเป็นเรื่อง ๆ (3) ดำเนินการโดยหลักสามัคคีธรรม หมายถึง การดำเนินการด้วยการมีส่วนร่วมของหมู่คณะในชุมชนอย่างเป็นเอกภาพ หมายรวมถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย (4) เน้นกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินการ หมายถึง ในการดำเนินกิจการก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชน เรียนรู้ที่จะบริหารจัดการทุนชุมชนด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรม เรียนรู้วิถีคิดใหม่ คิดให้รอบด้าน คิดอย่างเป็นทวิคูณ คิดแบบบูรณาการ คิดให้บรรลุว่าจะพึ่งพาตนเองได้อย่างไร จะค้นหาทุนที่แท้จริงอย่างไร และ (5) มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจการโดยมีเป้าหมายเพื่อการพึ่งพาตนเองเป็นรากฐานทำให้เกิดการมีพอกินพอใช้ในครัวเรือนชุมชนและเครือข่ายเป็นลำดับแรก

1.7 แนวทางการบริหารจัดการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยังสอดคล้องหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นปรัชญาเช่นเดียวกับสหกรณ์ ที่มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือสมาชิกและพึ่งตนเองในที่สุด ด้วยการรวมตัวของวิสาหกิจชุมชนนั้น เมื่อชุมชนหนึ่งเป็นผู้ผลิต เช่น การปลูกข้าว ปลูกผัก แล้วมีผู้บริโภค คือ กินข้าว กินผัก กินไก่ แต่หากมีมากวิสาหกิจชุมชนจะนำเอาของที่ผลิตได้ในพื้นที่มีไปแปรรูป หรือเอาผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในชุมชนมาจำหน่ายในพื้นที่หรือส่งออกนอกพื้นที่ เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีการสร้างงาน เป็นตัวกลางนำความรู้ทักษะ ความชำนาญ มาพัฒนาเป็นสินค้า นำไปสร้างรายได้ ชุมชนก็เกิดความพอเพียงเกิดขึ้น ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานด้านองค์กร ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านทุน ด้านสวัสดิการ ดังนี้

1.7.1 ด้านองค์กร องค์กรหมายถึง การประสานเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดจนการมอบหมายหน้าที่และอำนาจความผิดชอบให้กับบุคลากรที่

ปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ หากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จัดองค์กรที่ไม่เหมาะสม กิจกรรมนั้นจะไม่สามารถประสานการใช้ทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้น ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อทำหน้าที่ดำเนินงาน การจัดโครงสร้างองค์กรเป็นการแบ่งภารกิจของแต่ละคนให้รับผิดชอบสอดคล้องซึ่งกันและกัน โดยมีการจัดทำผังองค์กรให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลฝ่ายต่าง ๆ

อำนาจ ชีระวานิช (2544, หน้า 280) กล่าวว่า การจัดโครงสร้างองค์กรเกิดขึ้นเองตามกิจกรรมและปริมาณงาน เมื่อกิจกรรมเติบโตขึ้น การกำหนดงาน ตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบก็จะเป็นไปตามลักษณะของปัญหาและจะกำหนดเป็นโครงสร้างที่เป็นทางการแบบถาวร

วสันต์ กู้เกียรติกุล (2549, หน้า 11) กล่าวว่า การจัดโครงสร้างองค์กรในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชนไม่สลับซับซ้อนมากนัก ส่วนใหญ่จัดในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร มีการแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติโดยความเห็นชอบของสมาชิก ซึ่งกระทำกันในที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการบริหารประกอบด้วย (1) ประธาน ทำหน้าที่ควบคุม ดูแล ประสานและแก้ไขปัญหาต่างๆ (2) รองประธาน ทำหน้าที่ช่วยเหลือประธาน และทำหน้าที่แทนประธานหากประธานไม่อยู่ (3) เภรัญญิก ทำหน้าที่ด้านการเงินและบัญชี (4) ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (5) เลขานุการทำหน้าที่จดยางงานการประชุม นอกจากนั้นอาจมีกรรมการที่รับหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะกิจกรรมที่ดำเนินงานนั้น เช่น กรรมการรับผิดชอบเรื่องการผลิต กรรมการรับผิดชอบด้านการตลาด กรรมการรับผิดชอบตรวจสอบวัสดุและสินค้าคงเหลือ เป็นต้น

จากความหมายข้างต้น การจัดโครงสร้างองค์กรสรุปได้ว่าการสร้างองค์กรในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ควรกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานให้ชัดเจน และกำหนดโครงสร้างแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามลักษณะของกิจกรรมและสภาพปัญหา

1.7.2 ด้านการผลิต การผลิตประกอบด้วยกิจกรรมในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลผลิตที่ต้องการสร้างคุณภาพตามความต้องการของลูกค้า ทั้งผลผลิตที่มีตัวตน และผลผลิตในรูปของบริการ ซึ่งจากผลผลิตที่แตกต่างกันนี้ ทำให้กระบวนการผลิตแตกต่างกันด้วย

อำนาจ ชีระวานิช (2544, หน้า 307) กล่าวว่า กระบวนการผลิตมีองค์ประกอบพื้นฐาน 5 ส่วน ดังนี้ (1) ปัจจัยนำเข้า เป็นทรัพยากรทั้งหมดที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ อาจเป็นทั้งวัตถุดิบ ทักษะ ความรู้ ภูมิปัญญาของบุคลากร เครื่องมือเครื่องจักร ข้อมูลข่าวสาร (2) กระบวนการแปรรูป (Transformation) เป็นกระบวนการในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับปัจจัยนำเข้าเพื่อเปลี่ยนให้เป็นผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ และยังรวมถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานและเทคโนโลยี (3) ผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีตัวตน และไม่มีตัวตนที่ทำการผลิตขึ้น (4) ระบบการควบคุม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับดูแล แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการผลิตของกิจการ

ซึ่งการควบคุมจะต้องดำเนินงานในทั้งขั้นตอนการนำเข้า กระบวนการแปรรูป และผลผลิต (5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นข้อมูลที่ได้จากการกำกับดูแลการผลิต

1.7.3 ด้านการตลาด

การตลาด หมายถึง ขั้นตอนการติดต่อสอบถามความต้องการสินค้าของลูกค้า การจัดหาสินค้าและบริการส่งให้ลูกค้าเพื่อตอบสนองความต้องการ การตลาดของวิสาหกิจชุมชน เริ่มต้นควรพิจารณาช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก หากเป็นสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคพิจารณาถึงชุมชน หมู่บ้าน หรือตำบลที่วิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่ หรือสถานที่ใกล้เคียงกันเพื่อทดลอง จำหน่าย ผักแห้งขั้นตอนการขาย การเก็บเงิน การบริหารจัดการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตลาดจนกระทั่งสามารถผลิตสินค้าได้ปริมาณมาก มีคุณภาพสม่ำเสมอ จึงพิจารณาถึงตลาดที่อยู่ห่างไกลออกไป ซึ่งกิจกรรมทางการตลาด มีดังนี้

1) การกำหนดเป้าหมายตลาด การกำหนดความต้องการผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนจะต้อง มีข้อมูลข่าวสารว่าจำหน่ายสินค้าอย่างไร จำนวนเท่าใด และเมื่อไหร่ รวมทั้งจะจัดการอย่างไรกับสินค้าคงเหลือ และวัตถุดิบคงเหลือเพื่อไม่ให้เงินจมอยู่กับสิ่งเหล่านี้

2) การกำหนดราคาสินค้า เป็นการคำนวณต้นทุนสินค้า ต้องนำต้นทุนคงที่ ซึ่งแปลงต่อหน่วยสินค้านำมาบวกกับต้นทุนผันแปรต่อหน่วยเข้าด้วยกัน (1) ต้นทุนคงที่ หมายถึง ต้นทุนที่ต้องจ่ายอย่างถาวร แม้จะผลิตหรือไม่ก็ตาม ได้แก่ ค่าเช่า ค่าอาคาร โรงเรือน ค่าวัสดุอุปกรณ์การผลิต เป็นต้น ในการคำนวณต้นทุนคงที่ วิสาหกิจชุมชนจะต้องแปลงสิ่งเหล่านี้เป็นค่าใช้จ่ายต่อหน่วยสินค้า โดยแตกค่าใช้จ่ายทั้งหมดของต้นทุนนั้น ๆ ออกเป็นค่าใช้จ่ายต่อปีย่อย ออกเป็นรายเดือนและเป็นต่อวัน จนคำนวณหาต้นทุนการผลิตสินค้าได้ (2) ต้นทุนผันแปร หมายถึง ต้นทุนที่ต้องจ่ายสำหรับการผลิตสินค้าและบริการในครั้งนั้น ๆ เช่น ค่าวัตถุดิบ ค่าบรรจุภัณฑ์ ค่าแรงงาน ค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า ค่าบรรจุภัณฑ์

3) การบริหารการขาย เป็นการดำเนินการเพื่อนำสินค้าออกสู่ตลาด วิสาหกิจชุมชน ควรมอบหมายให้บุคคลใดหรือหลายคนทำหน้าที่เป็นฝ่ายการตลาด เพื่อหาช่องทางที่จะนำสินค้าออกจำหน่าย ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่ ช่องทางผู้ผลิตสินค้าถึงผู้บริโภคโดยตรง ช่องทางผู้ผลิตสินค้าปลีกไปยังผู้บริโภค และช่องทางจากผู้ผลิตผ่านผู้ค้าปลีกไปยังผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชน ควรสร้างช่องทางจำหน่ายสินค้าที่เป็นเครือข่ายทั้งในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวแทนการจำหน่ายสินค้าในเครือข่ายซึ่งกันและกัน

4) การส่งเสริมการขาย การส่งเสริมการขาย เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคมีความสนใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ไปใช้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการขายมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่ม

ลูกค้าใหม่ กระตุ้นให้เกิดการตลาดใช้ผลิตภัณฑ์เพิ่มยอดขาย เช่น กรณีการขายตรงให้ผู้บริโภคในท้องถิ่นมีวิธีการส่งเสริมการขาย ควรประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว ทำแผ่นปลิว แผ่นพับ ชี้แจงในที่ประชุมหมู่บ้าน แจกของตัวอย่างที่นำไปทดลองใช้ กรณีขายผ่านคนกลาง การส่งเสริมการขาย ควรหมั่นเยี่ยมตัวแทนจำหน่าย การให้ส่วนลด เป็นต้น

1.7.4 ด้านการเงิน

การเงิน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาเงิน และการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ วิสาหกิจชุมชนควรจัดทำแผนการเงิน แจ้งให้สมาชิกทราบ การวางแผนการเงิน ได้แก่ การกำหนดความต้องการเงินทุนจำนวนเท่าใด ระยะเวลาเท่าใด และแหล่งเงินทุนนั้นได้มาจากไหน ด้วยวิธีอะไร แล้วจัดเป็นงบประมาณการเงินเท่าใด ซึ่งจะแสดงถึงรายได้และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต วิสาหกิจชุมชนพิจารณาถึงเงินทุนที่ได้มาจากสมาชิกเป็นอันดับแรก เช่น การระดมเงินในรูปแบบหุ้นเพิ่มเติม เป็นต้น นอกจากนั้นวิสาหกิจชุมชนแบ่งยังได้รับเงินอุดหนุนจากราชการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ หรือแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ และควรกำหนดระเบียบการใช้เงินเพื่อสะดวกในการควบคุม

1.7.5 ด้านการบัญชี

การบัญชี หมายถึง การเก็บรวบรวมและจัดบันทึกข้อมูลที่มีหน่วยเป็นเงินตรา แล้วจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ ตลอดจนรายงานผลให้แก่ผู้สนใจ การจัดทำบัญชีมีลำดับขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

- 1) การรวบรวมข้อมูลทางการเงินที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่เกิดขึ้นประจำวัน เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบกำกับสินค้า
- 2) การจัดบันทึกรายการสินค้าที่เกิดขึ้นให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ตามหลักฐานทางการเงิน
- 3) การจำแนก หมายถึงการนำข้อมูลที่จัดบันทึกไว้มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ แยกประเภทหมวดทรัพย์สิน หนี้สิน รายได้และรายจ่าย
- 4) การสรุปข้อมูล หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จำแนกเป็นหมวดหมู่ สรุปเป็นรายงานทางการเงิน เพื่อแสดงผลการดำเนินงานฐานะการเงิน ตลอดจนการใช้ไปของเงินสดในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง ๆ

1.7.6 ด้านสวัสดิการ

วิจิต นันทสุวรรณ (2547, หน้า 20-21) กล่าวว่า การที่วิสาหกิจชุมชนบริหารจัดการทุนให้เกิดผลประโยชน์นอกวงแล้วนำส่วนหนึ่งมาจัดการเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก และชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ดังนี้

- 1) การศึกษาเรียนรู้ นำทุนสวัสดิการมาใช้ในการศึกษาคุณภาพของสมาชิก ให้ทุนการศึกษาบุตรหลาน ส่งคนในชุมชนไปเรียนรู้ทักษะเฉพาะด้านเพิ่มเติม
- 2) การฌาปนกิจ ช่วยเหลือค่าทำศพเมื่อสมาชิกถึงแก่กรรม
- 3) การสาธารณประโยชน์ เป็นการนำทุนสวัสดิการมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะชุมชน
- 4) ค่ารักษาพยาบาล เป็นการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลตามความเจริญเติบโตของกองทุน
- 5) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชน เช่น การรักษาความสะอาด การอนุรักษ์ป่า

2. หลักการพัฒนาองค์กรชุมชน

2.1 แนวคิดหลักการพัฒนาองค์กรชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นนโยบายสำคัญที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาประเทศ จึงมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไว้ดังนี้

กฤษณา นิลศรี (2545, หน้า 69-70) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ บนพื้นฐานการผลิต และทรัพยากรของชุมชน โดยมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน
2. เป็นกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการจัดการของชุมชน โดยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย
3. มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของชุมชนและครอบครัว
4. มีกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นแกนกลางการพัฒนา

นอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มักเป็นเรื่องของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขธรรมชาติ เป็นเรื่องความมั่นคงและการมีอยู่มีกินทั้งในวันนี้และวันหน้า และต้องมีแนวทางเฉพาะที่สอดคล้องกับแนวคิด เป้าหมาย และเอื้อให้เกิดการพัฒนากระบวนการเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2546, หน้า 6) ได้ระบุถึงแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนมีรากฐานการเริ่มต้น และการดำเนินงานอยู่ที่ชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชน เป็นหน่วยการผลิตที่สร้างผลผลิตจริงของระบบเศรษฐกิจ

2. วิสาหกิจชุมชนจะต้องบริหารจัดการที่มีอิสระและสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรชุมชน จึงต้องมีรูปแบบนิติบุคคลเฉพาะไว้รองรับเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการที่มีอิสระเป็นหลักประกันที่สำคัญของการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

3. เจ้าของปัจจัยการผลิตและภูมิปัญญาเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็นผู้สร้างผลผลิต และสืบทอดภูมิปัญญา จึงควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และการคืนสิทธิในการจัดการผลผลิต และการพัฒนาภัณฑ์ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนพัฒนาระบบการพึ่งตนเองที่เป็นจริงขึ้น

4. วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนที่แท้จริงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งตนเอง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากการจัดการทรัพยากรและผลผลิต แสวงหาและพัฒนาความรู้บนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

5. วิสาหกิจชุมชน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน พัฒนาระบบทุนและสวัสดิการของชุมชน เป็นการสร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม กำกับความสัมพันธ์ของทุกฝ่าย มิใช่การฉวยโอกาสการผลิตในปริมาณมาก และการแสวงหากำไรสูงสุด

6. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพราะองค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดในด้านความสามารถด้านการบริหารจัดการ เป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้เลือกองค์กรภายนอกเข้ามาในกระบวนการความร่วมมือที่เกิดขึ้น มิใช่การตัดสินใจของหน่วยงาน หรือองค์กรภายนอกที่ไม่ใช่องค์กรชุมชน

7. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการร่วมทุนกับองค์กรภายนอก โดยมีทุนหลักในการดำเนินงานจากชุมชน ในกรณีที่องค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชน ยังมีข้อจำกัดในด้านทุนเป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นการร่วมทุนระหว่างองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรภายนอก โดยมีการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสม

8. องค์กรชุมชน และองค์กรเครือข่าย สามารถกำหนดมาตรฐาน เพื่อรองรับคุณภาพผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนของตน ให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และผู้ใช้บริการ เพราะวิสาหกิจชุมชนแตกต่างจากธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม และแตกต่างจากธุรกิจขนาดใหญ่ ทั้งการผลิตและการตลาด ทั้งกระบวนการบริหารจัดการ และเป้าหมายมาตรฐาน

ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน กำหนดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ส่วนธุรกิจอุตสาหกรรมต้องมีมาตรฐานกลางควบคุม

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมา เป็นกระบวนการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการสร้างความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างตัวเลขทางเศรษฐกิจที่อ้างถึงความเจริญและความมั่นคง ตามกระแสการบริโภคนิยมที่ผูกติดกับโลกาภิวัตน์ ทำให้ความสำเร็จในการพัฒนาถูกกำหนดด้วยตัวชี้วัดในเชิงตัวเลขเพื่อวัดความสามารถและศักยภาพของบุคคลในทุกระดับ กระบวนการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในระดับฐานรากที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับความใหญ่โตของส่วนอื่นที่อยู่บนฐานนั้น เป็นเหตุให้ผลผลิตของกระบวนการพัฒนาต้องล่มสลายลง ประเด็นเชิงกลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมา จึงต้องมีการทบทวนกระบวนการทั้งหมดอย่างเป็นองค์รวม โดยใช้ข้อคิดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อสืบหาข้อเท็จจริงและปรับกระบวนการพัฒนาให้หลุดพ้นจากวัฏจักรความล้มเหลว

พิทยา ว่องกุล (2541, หน้า 23) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนากระแสหลัก ดังนี้

1. เน้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างฐานความรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเอง รวมถึงการวางแผนพัฒนาชุมชน แบบมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยผู้นำ ผู้มีความรู้ในชุมชนเป็นแกนกลาง คุณลักษณะนี้เป็นจุดแข็งของชุมชนใช้สร้างความเป็นเอกภาพ และศักยภาพของตนเอง สามารถพัฒนาและรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนหรือจัดตั้งมหาวิทยาลัยชาวบ้าน อีกทั้งสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่ชุมชน

2. กระบวนการสร้างทุนชุมชน ทุนทางสังคม ที่ครอบคลุมทั้งการสะสมเงินตราจากน้อยสู่มาก เพื่อสร้างกลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารชุมชน หรือธุรกิจชุมชน ซึ่งอาศัยเงินตราเป็นสื่อ และทุนทางสังคมที่มาจากบุคคล ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมชุมชน สถาบันชุมชน สาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติชุมชน เป็นต้น

3. กระบวนการศึกษาวิจัย ในกระบวนการทัศน์ใหม่ควรเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา ได้แก่ แสวงหาความร่วมมือจากนักวิชาการ หรือสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอก ชุมชนกับส่งเสริมให้ชุมชนหรือสถาบันชุมชน ทำงานวิจัยเอง เพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาชุมชนในขั้นตอนต่อไป โดยได้รับเงินสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาที่กำหนดขึ้นจากการวิจัย

3. หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กรชุมชนเพื่อความเข้มแข็ง

3.1 ความหมายขององค์กรเข้มแข็ง

พิรสุตศรีธินันท์ ณ อยุธยา (2541, หน้า 40) ได้ให้ความหมาย ของชุมชนเข้มแข็งว่า หมายถึง การรวมตัว และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ที่มีผู้ที่อยู่ในชุมชนเป็นแกนนำ โดยไม่คำนึงถึง

การจัดตั้งว่าเกิดจากภาครัฐหรือเอกชน หรือภาคประชาชนเพื่อร่วมดำเนินการและจัดการกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน หรืออาจเป็นกิจกรรมที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำ หากแต่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและจัดเป็นประจำ

กฤติยา ชัยศิริ (2546, หน้า 7) ได้ให้ความหมาย ชุมชนเข้มแข็งว่า หมายถึง สังคมที่สมาชิกมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ตลอดจนมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างใกล้ชิด

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543, หน้า 69) ได้ให้ความหมาย ชุมชนเข้มแข็งว่า หมายถึง ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ หากจะนิยามความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แยกได้เป็น 2 ความหมาย คือ ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีการกระทำระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอตามระเบียบของสังคมเพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละคนหรือรวมกัน ณ ที่ใดที่หนึ่งในเวลาพอสมควร ดังนั้นการพึ่งตนเองได้ของชุมชน จึงหมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถดังกล่าวข้างต้น และชุมชนที่ใช้ทฤษฎีนี้ เป็นชุมชนในชนบท เป็นชุมชนที่มีประชากรไม่หนาแน่น มีโครงสร้างทางสังคมไม่ซับซ้อนมากนัก

กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดทั้งหมดที่ได้รวบรวมมา ผู้วิจัยสรุปประเด็นต่าง ๆ ที่สามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้คือ สมาชิกชุมชนต้องมีความรักความสามัคคีกัน และพร้อมที่จะร่วมกันต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และภายนอกชุมชน อีกทั้งชุมชนต้องมีจิตสาธารณะรับฟังความคิดเห็นสมาชิกร่วมกัน และต้องมีรูปแบบการทำงานในแนวระนาบ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นสามารถแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน และสามารถเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นได้

3.2 องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง การศึกษาจาก ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ กลุ่มนักพัฒนาชนบท พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็ง มีองค์ประกอบหลักดังนี้

สุขุมพร ลิ่มไทย (2548, หน้า 35) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีการกล่าวถึงชุมชนเข้มแข็งกันมาก โดยไม่มีการพิจารณาเป้าหมายของการพัฒนาว่าจะต้องตกอยู่ที่ชุมชน หรือความเข้มแข็งของชุมชน แต่ก็มีส่วนน้อยที่จะกล่าวถึงความเข้มแข็งเกิดขึ้น ได้อย่างไร และมีสิ่งใดมาวัดความเข้มแข็งที่มีรูปธรรมจึงมีรายละเอียด ดังนี้

1. สมาชิกชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งหากใช้ครัวเรือนและหมู่บ้านเป็นเป้าหมายที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ก็คือทำให้สมาชิกในชุมชนในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาดำเนินการยาวนานและต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในแต่ละปี จะทำให้เป้าหมายเพิ่มใหม่ตลอดเวลา

2. ผู้นำชุมชน มีความเข้มแข็ง โดยเน้นไปที่พัฒนาผู้นำ ซึ่งอาจเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้นำองค์กรชุมชน และผู้นำเครือข่ายองค์กรชุมชน ในด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ ความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อให้ผู้นำดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในชุมชนนั้น ๆ

3. องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มให้มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการวางแผนการจัดการองค์กรของกลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

4. เครือข่ายองค์กรมีความเข้มแข็ง เป็นการเชื่อมโยงในองค์กรชุมชนในกลุ่ม เดียวกันหรือต่างกลุ่มกันให้เข้ามาประสานการทำงานเข้าด้วยกัน มีคณะกรรมการเครือข่าย ระบบบริหารและการจัดองค์กรเครือข่าย แผนการทำงานเครือข่ายเพื่อให้เกิดพลังร่วมกันของแต่ละชุมชน

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน จะต้องเป็นความเข้มแข็งที่ก่อตัวจากภายในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการเรียนรู้ของชุมชน จะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องและสั่งสมกันมานาน

สยมพร ลิ้มไทย (2548, หน้า 35) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน คือ

1. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน จากการจัดเวทีชุมชน คือกับของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนตนเอง โดยอาศัยระบบคิดที่มีเหตุผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ชุมชนได้อาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนจากสมาชิก ผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัดของชุมชน สิ่งที่เกิดขึ้นคือ แผนชุมชนที่ชุมชนคิดเองทำเอง เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน และการบูรณาการกับฝ่ายต่าง ๆ

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน ในลักษณะของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) เพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาชุมชน

3. การลงทุนทางสังคม (Social Capital) ที่แต่ละชุมชนมีอยู่เป็นพลังขับเคลื่อน (Driver) เพื่อทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเคลื่อนไหวไปได้อย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน กิจกรรมกลุ่มอาชีพ/โอท็อป ภูมิปัญญาของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน

4. การบูรณาการ การพัฒนาจากทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน ทั้งการใช้ทุนทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นศักยภาพ (Potential) ภายในชุมชนและการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอกชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องผสมผสานกับแนวทางการพัฒนาจากข้างล่างในแต่ละชุมชน และการสนับสนุนจากภายนอก และนโยบายระดับบนของส่วนราชการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

อุทัย คุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540, หน้า 11-13) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง สรุปได้ดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบ เป็นเงื่อนไขก่อให้เกิดความร่วมมือ และเกิดการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม เป็นโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้และแสดงศักยภาพอย่างมีอิสระ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรักสามัคคี เป็นฐานของความเข้มแข็งและพลังของกลุ่ม พิจารณาได้จากวิถีชีวิต กิจกรรมภายในกลุ่ม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนกันในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การจัดการ ค่านิยม ความเชื่อ การแก้ไขปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ความเอื้ออาทร เป็นต้น

2. ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (แบบยังชีพ) มีรูปแบบการผลิตสนองความต้องการของคนในกลุ่ม กำหนดการผลิตตามสภาพของตนเองโดยธรรมชาติ ความรู้และทักษะการเรียนรู้เกิดจากธรรมชาติและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล การบริโภคเน้นสิ่งที่ผลิตเองและได้จากธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของมากกว่าการซื้อขายด้วยเงินตรา การสะสมและการกระจายส่วนเกิน เน้นการแบ่งปันญาติมิตรให้ทานหรือทำบุญตามค่านิยมทางศาสนา ทำให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว ความมีน้ำใจช่วยเหลือภายในกลุ่ม

3. ค่านิยมทางศาสนา เป็นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ของคนในกลุ่ม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ความสัมพันธ์ของบุคคล ทักษะของผู้นำ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

4. กระบวนการเรียนรู้ เป็นกลไกหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดและพัฒนาระบบค่านิยมกิจกรรมของคนภายในกลุ่ม

5. กลุ่มผู้นำ เป็นกลไกที่เป็นรูปธรรมในการนำกลุ่มไปตามค่านิยมและความต้องการของสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งแก้ไขปัญหาและคลี่คลายปัญหาหรือวิกฤตการณ์ในกลุ่ม โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเข้มแข็งต้องมีกลุ่มผู้นำที่มีอิสระในการตัดสินใจ มีค่านิยมตามที่กลุ่มยึดถือ และมีทักษะในการจัดการ

6. ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้น เป็นระบบความสัมพันธ์ที่ทำให้ความสำคัญกับคนมากกว่าผลประโยชน์ เป้าหมาย คือการช่วยเหลือพึ่งพาและพัฒนากันและกันด้วยความปรารถนาดี รักใคร่มีความเอื้ออาทรและความเมตตาต่อกันในฐานะของเพื่อนมนุษย์ เป็นระบบ

ความมั่นคงและสวัสดิการในรูปแบบของกลุ่ม คือปัจจัยในการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อ
ทางจิตใจและมีหลักประกันของสวัสดิภาพและสวัสดิการของกันและกัน

7. กลไกที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลา
เป็นการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ ทักษะ และเพื่อปรึกษาหารือในปัญหา
ของกลุ่มเรียนรู้ที่เกิดจากธรรมชาติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล การบริโภคที่เน้นการ
ผลิตขึ้นเองและได้ในธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของมากกว่าการซื้อขายโดยอาศัยเงินตรา การ
สะสมและการกระจายส่วนเกิน เน้นแบ่งปันยุติธรรมให้ทานหรือทำบุญตามค่านิยมทางศาสนา
ทำให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว ความมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จิตวุฒิ เสนาคำ (2540, หน้า 5-13) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็งพอที่จะ
สรุปได้ดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร เป็นการพูดคุยที่เป็น
ทางการและพบปะพูดคุยที่ไม่เป็นทางการ มีการพูดคุยปัญหาของกลุ่ม พัฒนาจิตสำนึกความผูกพัน
สร้างเครือข่ายและแบ่งปันทรัพยากร เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคนในฐานะต่างชนชั้น
เข้าด้วยกัน

2. กระบวนการสำคัญของกลุ่ม กระบวนการดำเนินการของกลุ่มต้องไม่รีบร้อน
และไม่บังคับให้คนในกลุ่มตัดสินใจ แต่ต้องมีเวลาและโอกาสในการคิดอย่างเพียงพอ เป็นการเปิด
โอกาสให้กลุ่มได้เข้ามาเรียนรู้และให้สมาชิกรู้สึกเป็นเจ้าของ

3. ภาวะผู้นำและผู้นำกลุ่ม เป็นคนที่ดึงเข้ามามีส่วนร่วมของคน และไม่ผูกขาด
ความเป็นเจ้าของปัญหาหรือเจ้าของกลุ่ม วิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้จาก
ความล้มเหลว และเป็นผู้นำที่ผนึกตัวเองเข้ากับกลุ่มอย่างแนบแน่นและทำประโยชน์ให้กับเพื่อน

4. ความคิดของคนในกลุ่ม มีการแสวงหาความเป็นไปของกลุ่มอื่น พร้อม
ชักชวนผู้รู้มาให้คำปรึกษาแนะนำ และรู้จักปรับเปลี่ยนสิ่งที่สร้างสรรค์

5. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถาบัน ความสัมพันธ์ในรูปองค์กรหรือ
เครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความซื่อสัตย์และความ
ไว้วางใจกัน

6. ความสำนึกความเป็นกลุ่มและขนบธรรมเนียมการแบ่งปัน เป็นสิ่งที่เกิดจาก
กระบวนการดำเนินงานร่วมกันของคนในกลุ่ม เป็นสิ่งที่ช่วยถักทอความสัมพันธ์ของคน การมีส่วนร่วม
ร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสำนึกความเป็นกลุ่ม และ
ส่งเสริมให้สมาชิกอยากทำงานร่วมกันในอนาคต เป็นการเสริมสร้างพลังที่จะแก้ปัญหาอุปสรรค
และพร้อมที่จะร่วมกันทำงาน

มงคล ด้านชาตินิพนธ์ (2554, หน้า 26) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสรุปได้ดังนี้

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน และความศรัทธาในทางศาสนา
2. การศึกษาความรู้ของคนรุ่นเก่า และรุ่นใหม่ ตามสถานที่อันพึงมีในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน
3. พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนขนส่ง

4. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ได้แก่ ดินน้ำ ป่าไม้ ยังคงดำรงอยู่มาก

นอกจากนี้ความเข้มแข็งของกลุ่มยังขึ้นอยู่กับการจัดระบบและระเบียบภายในกลุ่ม การสร้างกลุ่มและองค์กรในรูปแบบและหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกและภายในกลุ่ม โดยผ่านกระบวนการร่วมมือ เรียกร้อง ปกป้อง และโต้ตอบในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มอยู่รอด มีความสุข และอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

บรรจง นะแส (2539, หน้า 16-17) ได้กล่าวถึงการสร้างความเข้มแข็งกับกลุ่มคนในชุมชนทั้งในระดับปัจเจกและระดับกลุ่มหรือองค์กร พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาเวทีของการประชุมของกลุ่มพื้นฐาน เช่น พัฒนาการยอมรับของสมาชิกในความแตกต่างทางความรู้ความสามารถ พัฒนาการยอมรับนับถือและการเคารพซึ่งกันและกัน หรือใช้ทำที่ที่ไม่ดีต่อกันโดยอาศัยฐานะ การศึกษาความรวยความจนที่แตกต่าง พัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกให้กล้าแสดงความรู้สึกที่แท้จริง การมีส่วนร่วมในการระดมพลสมทบทรัพยากรและใช้ขบวนการประชาธิปไตย ในเวทีการประชุมและการดำเนินการประชุม เป็นต้น
2. การตรวจกิจกรรมอย่างรอบด้าน เช่น วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะต้องผ่านการทำข้อมูล ทกเถียง ตั้งคำถามต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย อุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น วิธีการดำเนินการวิธีที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ เป็นต้น
3. การนำมติ ข้อตกลง ผู้ปฏิบัติที่เป็นจริงและตรวจสอบแก้ไขให้สอดคล้อง โดยผ่านขบวนการมีส่วนร่วม
4. การสรุปงาน สรุปบทเรียนในแต่ละเนื้อกิจกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และมีการจัดระบบเอกสารบันทึก การรวบรวมข้อมูลเพื่อสรุปบทเรียนอย่างเป็นระบบ
5. จัดกระบวนการเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเนื้อหาของกิจกรรม
6. งานเครือข่ายกลุ่มกิจกรรม เป็นการหนุนช่วยกันและกันหรือพึ่งพาอาศัยกันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ

7. การพัฒนาผู้ประกอบการประชาชน มีการพึ่งตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยกัน การมีอำนาจการต่อรอง เป็นต้น

อัมพร หนูแก้ว (2540, หน้า 35) ได้กล่าวถึงลักษณะขององค์กรชาวบ้านที่มีความเข้มแข็งพอที่จะสรุปได้ว่า 1) ประกอบด้วยผู้นำที่เป็นคนดี มีความสามารถ มีคุณธรรม และในหลายองค์กรจะมีผู้นำที่หลากหลายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันออกไป 2) องค์กรมีกิจกรรม มีแผนการทำงานของตนอย่างต่อเนื่อง มีการขยายผลของกิจกรรมเพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างกว้างขวาง 3) กิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินการสามารถแก้ปัญหาของสมาชิกกลุ่มได้ 4) สมาชิกในชุมชนและสมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ 5) สามารถบริหารจัดการองค์กรได้ 6) สมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดทิศทางการทำงานของตนได้อย่างอิสระ ไม่ถูกครอบงำชี้นำจากภายนอก 7) มีระบบการตรวจสอบการทำงานขององค์กร สามารถตรวจสอบการทำงานของผู้นำได้ 8) มีระบบการหมุนเวียนผู้นำ หรือคณะกรรมการดำเนินงาน 9) องค์กรได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก หรือจากหน่วยงานราชการ 10) มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน 11) องค์กรสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก แล้วนำมากำหนดเป็นแผนการทำงานที่เป็นผลประโยชน์ต่อการทำงานของตนเองได้

3.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

ได้มีนักวิจัย นักวิชาการ และผู้รู้ได้กำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มไว้ ดังนี้
นภาพรณี หะวานนท์ (2542, หน้า 1) ได้กล่าวว่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งโดยมีบริบท คือ

1. ชุมชนมีเศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ มีการผลิตที่มีการพึ่งปัจจัยในการผลิตและตลาดภายนอกน้อย เช่น ตลาดชุมชนการเกษตรแบบผสมผสาน
2. ชุมชนที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจหรือปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยมีการสร้างกลไกการจัดการในเรื่องแหล่งทุน การผลิต การขาย ที่มีอำนาจการต่อรองสูง ทำให้ชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้อย่างเข้มแข็ง
3. ชุมชนที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้มีแหล่งที่มาของรายได้ทั้งภาคเกษตรกรรม หัตถกรรม งานที่เป็นธุรกิจชุมชน
4. ชุมชนที่มีวิธีการผลิตที่อาศัยทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถสร้างกลไกเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง
5. ชุมชนที่มีการจัดการในเรื่องของเงินออมและแหล่งทุน สำหรับสมาชิกของชุมชนที่เข้มแข็ง ไม่ต้องพึ่งพาระบบธนาคาร หรือการกู้เงินนอกระบบ

6. ชุมชนที่มีการสร้างกลไกให้คนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สมาชิกจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

7. ชุมชนที่เคยมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความยากจน แต่มีโครงสร้างการพัฒนาบางอย่างเข้าไป และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้น คือ ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น พึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจได้มากขึ้น

8. ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม และสามารถปรับตัวเองให้ได้รับประโยชน์จากการดำรงชีวิตอยู่ในเศรษฐกิจ 2 ระบบ ได้อย่างเข้มแข็ง รวมทั้งสามารถสร้างอำนาจการต่อรองในเรื่องของระบบนิเวศน์กับโรงงานอุตสาหกรรมได้

กาญจนา แก้วเทพ (2540) ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะการพัฒนาการไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ขั้นก่อร่างสร้างกลุ่ม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ชุมชน เนื่องจากความสำเร็จของการพัฒนานั้นอยู่ที่ชาวบ้านที่อยู่กับปัญหาและมีความเข้าใจต่อปัญหาอย่างถูกต้องและมีความเข้าใจเป็นหนึ่งเดียวกัน และอีกด้านหนึ่งของการพัฒนา คือ การต่อสู้กับปัญหา ชาวบ้านต้องรู้จักจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองและผู้อื่น เช่น เทคนิควิธีการวิเคราะห์ประเมินระบบชุมชน ผลที่ได้คือ การเพิ่มพลังความรู้ของชาวบ้านในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การมองหาสาเหตุ ของปัญหาได้อย่างแท้จริง 2) ขั้นแสวงหาทางเลือกเพื่อทำกิจกรรมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน นับว่าเป็นรากฐานและความเข้มแข็งของสังคม การที่องค์กรชุมชนจะดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนคือ การระดมความคิดที่จะเลือกทำกิจกรรมก่อน-หลังให้เหมาะสมกับความสามารถของชุมชน โดยการแสวงหาทางเลือกอื่นนอกจากระดมความคิดขององค์กรแล้ว เช่น การศึกษาดูงานขององค์กรอื่น การคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation) ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การประเมินความเป็นไปได้ในการทำกิจกรรม การประเมินโอกาส (Opportunities) และข้อจำกัดขององค์กร

2. ขั้นลงมือปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กับขั้นตอนแรก เช่น ความเข้าใจในเป้าหมายของการรวมกลุ่ม เพราะหากองค์กรสามารถวิเคราะห์ปัญหาศักยภาพของตนเองได้ใกล้เคียงความจริง และมีประสบการณ์กว้างขวางในการหาทางออกเช่น ความเข้าใจทำให้สามารถเลือกดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติขององค์กร

3. ขั้นขยายตัว ลักษณะที่มีการขยายตัวมี 2 ทิศทาง คือ 1) การขยายกิจกรรม เช่น กิจกรรมแรก คือ การซื้อขายปุ๋ย ต่อมาขยายกิจกรรมไปซื้อขายข้าวเปลือกและกิจกรรมการจัดตั้งโรงสี เป็นต้น 2) การขยายแนวคิดและพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงวัว ควาย ตำบลท่านางแนว เมื่อประสบผลสำเร็จจึงได้ถ่ายทอดบทเรียนไปยังพื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้น การขยายเครือข่ายมีความจำเป็นในการรักษาความยั่งยืนและเป็นหลักประกันความเสถียรขององค์กรได้

4. ชั้นพลังสามัคคี “สามัคคีคือพลัง” องค์กรที่มีความเข้มแข็งก็สามารถระดมความร่วมมือจากองค์กรภายนอกได้ที่เรียกว่า “องค์กรพันธมิตร” เพราะโดยหลักธรรมชาติ องค์กรชาวบ้านใดที่มีความเข้มแข็งมากก็จะยิ่งระดมความสามัคคีและการยอมรับบุคคลภายนอกได้มากยิ่งขึ้น จะสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนาน คุณลักษณะและเกณฑ์บางประการที่ทำให้ภาพของความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน อาจพิจารณาเรื่องของความเข้มแข็งองค์กรชุมชนได้จาก 1) บุคคลหรือทุนมนุษย์ สิ่งที่จะบอกว่าองค์กรมีความเข้มแข็งคือ การเจริญเติบโตในเชิงปริมาณและคุณภาพขององค์กร ได้แก่ การเพิ่มลดของสมาชิก ความสามารถ ทักษะ ความรู้และความคิด พลังสร้างสรรค์ของสมาชิกในการทำกิจกรรมและมีความต่อเนื่อง 2) ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม ตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมขององค์กร จะต้องมียุทธศาสตร์ต่อเนื่องอย่างเป็นเครือข่าย และการขยายกิจการใหม่ ๆ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงวัว เมื่อปริมาณวัวเพิ่มขึ้น ก็จะขยายกิจการอย่างต่อเนื่อง คือ การตั้งเชิงชำแหละเพื่อจำหน่ายเนื้อ การทำโรงงานลูกชิ้น 3) ปริมาณและคุณภาพของทุน ความเข้มแข็งพิจารณาได้จากทุนที่เป็นวัตถุหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่องค์กรสะสมได้ว่ามีทุนด้านปริมาณของวัตถุเพิ่มขึ้น หรือมิติด้านคุณภาพ ได้แก่ ความยั่งยืนของทุน เช่น ระบบการบริหารจัดการด้านศีลธรรมและด้านเทคนิคความโปร่งใส ทำให้องค์กรมีอนาคตยืนยาวนาน เป็นต้น 4) ทุนเพื่อนหรือเครือข่าย เนื่องจากองค์กรชุมชนจะต้องมีสองด้านในตนเองเสมอ คือ ด้านการพึ่งตนเอง และด้านการพึ่งพาอาศัยกัน การมีเครือข่ายจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้ประเมินความเข้มแข็งขององค์กรที่ได้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เช่น การระดมสรรพกำลัง แล้วมีแรงผลักดันอย่างที่องค์กรต้องการหรือไม่ หรือการนำเอาพลังเครือข่ายไปต่อรองปะทะแล้วประสบผลสำเร็จหรือไม่ และ 5) สถานภาพขององค์กรชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนพิจารณาด้วยศักยภาพจากภายนอก คือ การประเมินโดยใช้เกณฑ์อ้างอิงจากภายนอก (External Reference) คือ การประเมินจากกลุ่มภายนอกที่เกี่ยวข้องว่าให้การยอมรับต่อองค์กรชุมชนนั้นมากน้อยแค่ไหน

กล่าวโดยสรุป องค์กรประกอบที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้แก่ 1. ชุมชนมีเศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ มีการผลิตที่มีการพึ่งปัจจัยในการผลิตและตลาดภายนอกน้อย เช่น ตลาดชุมชน การเกษตรแบบผสมผสาน 2. ชุมชนที่มีวิถีการผลิตที่อาศัยทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถสร้างกลไกเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง 3. ชุมชนที่มีการจัดการในเรื่องของเงินออมและแหล่งทุน สำหรับสมาชิกของชุมชนที่เข้มแข็งไม่ต้องพึ่งพาระบบธนาคาร หรือการกู้เงินนอกระบบ 4. ชุมชนที่มีการสร้างกลไกให้คนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สมาชิกจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนพร กิติพงษ์พิทยา (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสาน ผักตบชวา กรณีศึกษา: บ้านหัวเตียนเหนือ ตำบลบ้านต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ทางกลุ่มจักสานได้มีการวางแผนการผลิต นอกจากการวางแผนในการผลิตจากคำสั่งของลูกค้า การวางแผนการผลิตล่วงหน้า เพื่อขยายกำลังการผลิตของกลุ่มในอนาคต ทั้งการผลิตล่วงหน้ารายปี การวางแผนการผลิตรายเดือน นอกจากนี้ยังมีการจัดโครงสร้างองค์กรตามโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และคณะกรรมการ การจัดคนเข้าทำงาน ทางกลุ่มได้มีการจัดคนเข้าทำงานโดยรวมกลุ่มเป็นสมาชิก และในการแบ่งงานแต่ละครั้งจะมีการประชุมนัดหมาย มอบหมายงาน แบ่งงานตามความถนัด ความชำนาญ โดยประธานกลุ่มจะเป็นผู้สั่งการ โดยให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันทำงานและเสริมต่อความสำเร็จของกลุ่ม ส่วนด้านการควบคุมทางกรรมกรจะทำการตรวจสอบความถูกต้องของผลิตภัณฑ์ในด้านรูปแบบ ขนาด ความละเอียด สีของผลิตภัณฑ์ให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้า

ระพีพรรณ แสนกันหา (2551) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากลุ่มสตรีทอผ้าตามแนววิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าบ้านเชิงคอย ตำบลนาม่อง อำเภอกุศบาก จังหวัดสกลนคร ผลการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ พบว่า ภายหลังจากจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยใช้แนวคิดวิสาหกิจชุมชนแล้ว กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านเชิงคอยมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และภายหลังจากฝึกอบรมทักษะการออกแบบลายผ้าและการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทำให้สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้ามีทักษะความรู้เกี่ยวกับการออกแบบลวดลายผ้า มีความสวยงามและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

นุรน์จมาลี แวโด (2557) ได้ศึกษา ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน จังหวัด นราธิวาส พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จ มีดังนี้

1. ความสามารถในการบริหารจัดการ จะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการวิสาหกิจ ในด้านการเงินการตลาด การผลิต การบริหารงานบุคคล และการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่สร้างความสำเร็จให้กับวิสาหกิจชุมชน

2. ภาวะผู้นำ ได้แก่คุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้นำโดยเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มองเห็นถึงความเป็นจริง เป็นผู้มีความหมาย เป็นผู้สามารถจัดลำดับความสำคัญได้ เป็นผู้มีความสามารถทำให้สมาชิกทุกคนทำงานร่วมกันได้

3. ทักษะคติของสมาชิก บ่งบอกถึง ความรู้สึกรู้จักคิดและความโน้มเอียงของสมาชิกที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ทักษะคติ มีผลให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมา

บทพิตร ปริญญาณาการ (2558) ได้ศึกษา การบริหารงานเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีดังนี้

1. สมาชิก มีความเข้าใจเป้าหมายร่วมกันให้ความร่วมมือกับส่วนรวม และมีคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ซื่อสัตย์ เสียสละรับผิดชอบร่วมกัน เห็นอกเห็นใจ และไว้ว่างใจกัน
2. ผู้นำหรือแกนนำ มีความเข้มแข็ง ซื่อสัตย์เสียสละ สนใจใฝ่เรียนรู้ สื่อสารกับสมาชิกอย่างต่อเนื่องให้กำลังใจสมาชิกและผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ
3. การบริหารจัดการ เน้นเป้าหมายเพื่อพึ่งพาตนเองมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน แบ่งงานตามความสามารถโปร่งใส ยืดหยุ่น ปรับตัวได้ มีศูนย์ประสานงาน
4. การติดต่อสื่อสาร เป็นประจำต่อเนื่อง สมาชิกยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน ร่วมอภิปรายหรือมีการถกเถียงกันด้วยเหตุผล
5. การสนับสนุนจากภายนอก สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน มีความต่อเนื่อง ยืดหยุ่นควรเน้นกระบวนการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเรียนรู้วิธีคิดมากกว่าให้ทำตามสูตรสำเร็จหรือเลียนแบบวิธีทำ

สุเทพ พันประสิทธิ์ (2559) ได้ศึกษา การขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน: บทเรียนสู่ความสำเร็จของชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองหัวช้าง พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้งานสำเร็จสมาชิกและคณะกรรมการทุกคนต้องร่วมกันรักษากฎระเบียบให้เคร่งครัด และต้องช่วยเหลือกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย
2. ด้านผู้นำหรือกรรมการ ต้องมีความเสียสละมีความรับผิดชอบ และมีความซื่อสัตย์
3. ด้านสมาชิก พบว่า สมาชิกทุกคนร่วมกันสนับสนุนซื้อสินค้าในร้านค้าหรือสินค้าของกลุ่ม
4. ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน สิ่งสำคัญคือกลุ่มต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน เช่นศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองหัวช้าง ของหมู่บ้านต้นแบบมีการจัดประชุมทุกวันที่ 2 ของเดือน เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมปรึกษาปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน
5. ด้านปัจจัยภายนอก มี ทร.ก.ส. เข้ามาสนับสนุนเงินทุน เพื่อใช้ในการหมุนเวียน มีการปล่อยเงินกู้ผ่านธนาคารชุมชน ขณะเดียวกันองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ให้การสนับสนุนเงินลงทุนสม่ำเสมอ

ศุภาพร ลอยวัฒนกุล อรวรรณ กมล พยอม ตอประโคน และมานพ ทองไทย (2559) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

1. ด้านการผลิต มีการวางแผนการผลิตสินค้าและการกำหนดขั้นตอนการผลิต การจัดหาวัตถุดิบที่เพียงพอทันต่อความต้องการ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้า
2. ด้านการตลาด โดยมุ่งเน้นที่ตลาดท้องถิ่นด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้มีความหลากหลายมีคุณภาพได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับ
3. ด้านการเงิน มีการจัดทำบัญชีการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้
4. ด้านการจัดการ มีการกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม ให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามเพื่อป้องกันปัญหาการขัดแย้ง
5. ด้านการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และนำมาพัฒนาร่วมกัน
6. ด้านผู้นำ โดยผู้นำต้องมีความพร้อมในการช่วยเหลือสมาชิกที่เผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง

ส่วนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน
(Money)
2. ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด
(Marketing)
3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
(Management)
4. ปัจจัยด้านการบริหารบุคคล
(Man)

ผลความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว

1. ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน
(The mission effective aspect)
2. ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ
(The quality of products and service aspect)
3. ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน
(The operation efficiency aspect)
4. ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
(The development aspect)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลดบ้านฝั่ง (ข้าวสุข) อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม” เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร การวิจัยในครั้งนี้มีหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นรายบุคคลของกลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 65 คน ประกอบด้วยประธาน และคณะกรรมการ สมาชิก และผู้เกี่ยวข้อง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ คือตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวแปร ได้แก่

- 1) ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน
- 2) ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด
- 3) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
- 4) ปัจจัยด้านการบริหารบุคคล

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวแปร ได้แก่

- 1) ปัจจัยด้านประสิทธิผลตามภารกิจของกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์
- 2) ปัจจัยด้านคุณภาพสินค้าและบริการ
- 3) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน
- 4) ปัจจัยด้านพัฒนากลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน เป็นแบบสอบถาม 1) เกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจำนวน 21 ข้อ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จซึ่งเป็นปัจจัยผลลัพธ์ คือ ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจำนวน 18 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลทั่วไปและบริบทของกลุ่ม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานของปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ตแบ่งการวัดออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยจัดเรียงเนื้อหา ข้อคำถาม ตามลำดับของปัจจัยที่นำมาศึกษามีจำนวน 21 ข้อ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน	จำนวน 6 ข้อ
2) ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด	จำนวน 4 ข้อ
3) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	จำนวน 6 ข้อ
4) ปัจจัยด้านการบริหารบุคคล	จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จซึ่งเป็นปัจจัยผลลัพธ์ คือ ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต แบ่งการวัดออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยจัดเรียงเนื้อหา ข้อคำถาม ตามลำดับของปัจจัยที่นำมาศึกษามีจำนวน 18 ข้อดังนี้

1) ปัจจัยด้านประสิทธิผลตามภารกิจของกลุ่ม	จำนวน 5 ข้อ
2) ปัจจัยด้านคุณภาพสินค้าและบริการ	จำนวน 5 ข้อ
3) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน	จำนวน 3 ข้อ
4) ปัจจัยด้านพัฒนากลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์	จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

3.2 การหาคุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

การหาคุณภาพเครื่องมือวัดในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 เครื่องมือวัดทุกฉบับ ได้ผ่านการพิจารณาด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความหมาย และการใช้ภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบครอบคลุมตามโครงสร้างของเนื้อหา ความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ว่าข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวอินทรีย์ ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมที่นำมาศึกษาทั้ง 4 ปัจจัยนั้น เป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการวิจัย มีความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎี ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์หรือไม่ และตรวจสอบการใช้ถ้อยคำภาษา มีความเหมาะสมและสื่อความหมายที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะสอบถามหรือไม่ โดยขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน คือ ผศ. ดร. เวหา เกษมสุข, ดร. สุรัตน์ เพชรนิล และดร. เขมิกา ทองเรือง

3.2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลอง กับสมาชิกกลุ่มข้าวอินทรีย์ ที่ไม่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 กลุ่ม ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3.2.3 นำข้อที่ได้ตามเกณฑ์มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ตามวิธีการของ Cronbach ที่มีระดับความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกานันท์. 2550 : 182)

3.2.4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว และผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับฟังความคิดเห็น จนได้รับความเห็นชอบ จากนั้นจึงนำไปจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเชิญ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม ที่ปรึกษากลุ่มกรรมการบริหารกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญและสมาชิกกลุ่มพร้อมกับแจกแบบสอบถาม หลังจากนั้นผู้ตอบแบบสอบถามก็จะทำการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง แต่ถ้าคำถามใดไม่เป็นที่เข้าใจของผู้ตอบก็จะมีอาการซักถามและทำการอธิบายเพิ่มเติม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อในรูปรหัส (Coding Form) หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อทดสอบสมมติฐานเชิงทฤษฎีชั่วคราวที่สร้างขึ้นก่อนการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

6. สรุปผลการวิจัย และนำเสนอเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การจัดทำงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝิ่ง (ข้าวสุข) อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝิ่ง (ข้าวสุข) ตำบลบ้านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 บริบทและข้อมูลทั่วไป

1.1 บริบทกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ยื่นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 19 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2557 สมาชิกกลุ่มเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และประสบปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ จึงได้ปรับเปลี่ยนการทำงานข้าวจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี มาเป็นการทำนาแบบปลอดภัยจากสารพิษ และการทำนาอินทรีย์ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้รับการยอมรับของผู้บริโภค และจำหน่ายภายใต้แบรนด์ “ข้าวสุข” (Khaowsook)

1.2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชน - Economic Data

อาชีพหลักของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้แก่การทำนา พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกได้แก่ ข้าวเหนียว กข.6, ข้าวหอมมะลิ 105, ข้าวหอมนิล, ข้าวไรซ์เบอร์รี่, ข้าวเหนียวดำ พื้นที่ทำนามากว่า 2,000 ไร่ อาชีพรองคือการค้าเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น เช่น ถั่วฝักยาว พารา มันสำปะหลัง วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว เป็นเมล็ดข้าวเปลือกที่ได้รับซื้อจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกกลุ่มเครือข่ายข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์(Organic) และ“GAP”

1.3 มาตรฐานคุณภาพของสินค้า - Product Quality Standard

ด้วยความมุ่งมั่นในการที่จะผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านฝางได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าดังนี้

1. ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน “มผช”มาตรฐานเลขที่ มผช.19/2557
2. ได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตรจากกรมวิชาการเกษตร“GAP”
3. ได้รับการรับรองมาตรฐานจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เลขที่ 48-2-04059-6-0001-27 และเลขที่ 48-2-04059-2-0001
4. ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตอาหาร (GMP) -Good Manufacturing Practice (GMP) หรือ หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหารจัดทำขึ้นโดยหน่วยงานมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศหรือโคเด็กซ์ (CODEX)
5. ได้รับการรับรองมาตรฐาน (HACCP) Hazard Analysis Critical Control Point การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมเป็นระบบการวิเคราะห์อันตราย และจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร
6. ได้รับการรับรองมาตรฐานระบบการบริหารงานเพื่อรักษาคุณภาพตามมาตรฐานสากล ISO-2001: 2015 (International Organization for Standardization)
7. ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวประเภทอาหาร (OTOP 5 ดาว) ปี 2559 และ ปี 2562
8. และได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์สากล (Organic EU, NOP USDA และ COR) โดย บริษัท Bioagricert Thailand

1.4 ผลิตภัณฑ์และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์-Products and Marketing

นอกจากการจำหน่ายข้าวเปลือกอินทรีย์แล้ว ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝางได้พัฒนาผลิตภัณฑ์และแปรรูปผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบดังนี้

1. ข้าวขาวหอมมะลิอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
2. ข้าวเหนียว กข.6 อินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
3. ข้าวหอมมะลิแดงอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
4. ข้าวกล้องหอมมะลิน้ำนมอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
5. ข้าวกล้องหอมมะลิอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
6. ข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่อินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
7. ข้าวกล้องหอมมะลิแดงอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
8. ข้าวกล้องหอมนิลอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
9. ข้าวกล้องศรีโคตรบูรอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
10. ข้าวกล้องเหนียว กข.6อินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
11. ข้าวกล้องเหนียวดำอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
12. ข้าวกล้องเหนียวแดงอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
13. ข้าวกล้องรูปหัวใจอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
14. ข้าวกล้องมันปูอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
15. ข้าวสางไรซ์เบอร์รี่อินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
16. ข้าวสางหอมมะลิแดงอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
17. ข้าวสางหอมนิลอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
18. ข้าวสางโคตรบูรอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
19. ข้าวสางเหนียว กข.6 อินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
20. ข้าวสางเหนียวดำอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
21. ข้าวสางเหนียวแดงอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
22. ข้าวสางเหนียวแดงอินทรีย์	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
23. ข้าวไรซ์เบอร์รี่	บรรจุถุงขนาด 0.5,1,5 กิโลกรัม
24. น้ำมันรำข้าวชนิดแคลเซียมอินทรีย์	
25. จมูกข้าวขงละลายพร้อมดื่มอินทรีย์	
26. กล้าย-อบอินทรีย์	

1.5 ด้านการตลาด- Marketing

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง มีการจำหน่ายในงานเทศกาลประจำปีของจังหวัด จำหน่ายตามตลาดนัดของ สกต. ตลาด อตก. จตุจักร ร่วมกับ

พาณิชย์จังหวัดในการวางแผนการตลาด กรมการค้าภายในออกกฎหมายในงาน OTOP ต่าง ๆ ทั่วประเทศ และกำลังแสวงหาแนวทางในการส่งออกต่างประเทศได้แก่ประเทศจีน เป็นต้น

1.6 ทุนดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง-Funding

1. ทุนจากสมาชิกกลุ่ม
2. จากการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. จากกรมส่งเสริมการเกษตรจัดอบรมการพัฒนากลุ่มและการสร้างเครือข่ายและจัดซื้อเครื่องซีลสุญญากาศ
4. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขงกลุ่มจังหวัดสนับสนุนเครื่องสีข้าวกำลังผลิต 30 ตัน/วัน
5. จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส) จังหวัดนครพนม

1.7 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝางกับชุมชน-The Community Enterprise Rice Processing Tambon Ban Phueng and Community

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เป็นหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และเมื่อประสบปัญหาจากการทำนาทำให้ผลผลิตตกต่ำและไม่มีคุณภาพ มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต เป็นปัญหาทำให้ผลผลิตราคาตกต่ำขายข้าวเปลือกไม่ได้ราคาเกษตรกรในชุมชนเหล่านี้จึงได้ปรับเปลี่ยนการทำนาข้าวจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี มาเป็นการทำนาแบบอินทรีย์และการทำนาแบบปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยพืชสดและการไถกลบตอซังข้าวเพื่อเป็นการปรับปรุงบำรุงดินทำให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นและได้รับรองมาตรฐาน GAP วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง จึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่สามารถช่วยตนเองได้และอยู่ในชุมชนที่มีความสุข

1.8 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝางกับชุมชน-The Community Enterprise Rice Processing Tambon Ban Phueng and Community

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เป็นหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และเมื่อประสบปัญหาจากการทำนาทำให้ผลผลิตตกต่ำและไม่มีคุณภาพ มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต เป็นปัญหาทำให้ผลผลิตราคาตกต่ำขายข้าวเปลือกไม่ได้ราคา เกษตรกรในชุมชนเหล่านี้ จึงได้ปรับเปลี่ยนการทำนาข้าวจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี มาเป็นการทำนาแบบอินทรีย์และการทำนาแบบปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นในการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดและการไถกลบ
ตอซังข้าวเพื่อเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน ทำให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นและได้รับรองมาตรฐาน GAP
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง จึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่สามารถช่วยตนเองได้และอยู่ใน
ชุมชนที่มีความสุข

1.9 การวิเคราะห์สถานการณ์-SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strength)

1. มีพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ที่แน่นอน
2. ผลิตภัณฑ์เป็นOrganic100%
3. ได้มาตรฐานคุณภาพระดับสากล
4. เป็นจุดรับซื้อ (Hub) ผลผลิตข้าวเปลือกอินทรีย์ 2,000 ตันต่อปีและรับซื้อ
ข้าวเปลือกอินทรีย์ราคาสูงกว่าตลาดทั่วไป2-3บาทต่อกิโลกรัมนครพนม
5. คณะกรรมการกลุ่มมีความเข้มแข็ง
6. มีการบริหารที่เป็นระบบทั้งด้านการผลิตการควบคุมมาตรฐานของสินค้า
7. มีการประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านระบบออนไลน์เว็บไซต์และช่องทางอื่น ๆ
8. มีตลาดจำหน่ายสินค้าที่แน่นอนและมีลูกค้าต่อเนื่อง

จุดอ่อน (Weakness)

1. ขาดเงินทุนหมุนเวียนทำให้เกิดข้อจำกัดในการขยายการผลิต
2. ขาดระบบปัจจัยไฟฟ้าพื้นฐาน 3 เฟส

โอกาส (Opportunity)

1. รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็อย่างจริงจัง
2. สถาบันอาหารให้การส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นระยะเวลา 3 ปี
3. ได้รับการส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝางพาณิชย์จังหวัด
อุตสาหกรรมจังหวัดเกษตรอำเภอและจังหวัดและสถาบันทางการศึกษาได้แก่มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยนครพนมและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตสกลนคร
4. ผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาดและมีลูกค้าต่อเนื่องทำให้ผลผลิตราคาตกต่ำ
ขายข้าวเปลือกไม่ได้ราคา เกษตรกรในชุมชนเหล่านี้ จึงได้ปรับเปลี่ยนการ

อุปสรรค (Threat)

1. สินค้าเลียนแบบได้ง่ายจึงมีความจำเป็นที่กลุ่มต้องสร้างความแตกต่างและ
ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า
2. วัตถุดิบจากการเกษตรได้รับผลกระทบจากธรรมชาติ

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 65 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 65 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 99 การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการแก้ไขปัญหา
ร่วมกันของกลุ่มร้อยละ 87 (ดูตารางที่ 4.1 ประกอบ)

ตารางที่ 4.1 การแจกแจงความถี่ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	เพศ		รวมจำนวน (ร้อยละ)
	ชาย(ร้อยละ)	หญิง(ร้อยละ)	
ผู้ตอบแบบสอบถาม	23 (35.38)	42 (64.62)	65 (100)
อายุ			
-น้อยกว่า 30 ปี	5 (20)	8 (20)	
-31-40 ปี	4 (16)	9 (22.5)	
-41-50 ปี	8 (32)	13 (32.5)	
-51-60 ปี	4 (16)	7 (17.5)	
-61-70 ปี	2 (8)	5 (12.5)	
ระดับการศึกษา			
ประถมศึกษา	11 (44)	22 (55)	
มัธยมศึกษา	9 (36)	8 (20)	
อนุปริญญา	1 (4)	6 (15)	
ปริญญาตรี	1 (4)	4 (10)	
ปริญญาโท	1 (4)	1 (2.5)	
ปริญญาเอก	-	1 (2.5)	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	เพศ		รวมจำนวน (ร้อยละ)
	ชาย(ร้อยละ)	หญิง(ร้อยละ)	
การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน			
เกิดจากระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน	3 (13)	10 (24)	
เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม	10 (43.5)	18 (43)	
เกิดจากการชักชวนของผู้นำ	7 (30.5)	12 (29)	
เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงาน	3 (13)	2 (4)	
อื่น ๆ ระบุ	-	-	

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

การประเมินอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้านมีความเกี่ยวข้องในระดับมากถึงมากที่สุด โดยด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.27) และด้านการบริหารการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.11) (ดูตารางที่ 4.2 ประกอบ)

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ข้อ	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม	\bar{X}	S.D.	ระดับความเกี่ยวข้อง
1	ด้านการบริหารการเงินและทุน	4.25	0.44	มากที่สุด
2	ด้านการบริหารการตลาด	4.11	0.4	มาก
3	ด้านการบริหารจัดการ	4.27	0.44	มากที่สุด
4	ด้านการบริหารบุคคล	4.25	0.44	มากที่สุด
	รวม	4.22	0.43	มากที่สุด

2.1 ปัจจัยด้านการบริหารการเงินและทุน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.15 – 4.35 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยดังนี้ คือ ด้านการทำบัญชีการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใส ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.35$) ด้านการจัดทำงบประมาณรายรับ รายจ่ายเป็นประจำทุกปี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการระดมทุนภายในกลุ่ม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.26$) กลุ่มให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการเงิน ของกลุ่มทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$) ส่วนสมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$) (ดูตารางที่ 4.3 ประกอบ)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหารการเงินและทุน

ข้อ	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจด้านการบริหารการเงินและทุน	\bar{X}	S.D.	ระดับความเกี่ยวข้อง
1	แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการระดมทุนภายในกลุ่ม	4.26	0.4	มากที่สุด
2	คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง	4.22	.041	มากที่สุด
3	สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการเงินของกลุ่มทุกครั้ง	4.23	0.42	มากที่สุด
4	กลุ่มมีการทำบัญชีการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใส	4.35	0.4	มากที่สุด
5	กลุ่มมีการจัดทำงบประมาณรายรับ รายจ่ายเป็นประจำปี	4.29	0.46	มากที่สุด
6	สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง	4.15	0.4	มาก
	รวม	4.25	0.44	มากที่สุด

2.2 ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.08 – 4.14 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยดังนี้ คือ ด้านการทำบัญชีการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใส ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.35$) ด้านการจัดทำงบประมาณรายรับ รายจ่ายเป็นประจำทุกปี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการระดมทุนภายในกลุ่ม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.26$) กลุ่มให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการเงิน ของกลุ่มทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$) ส่วนสมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$) (ดูตารางที่ 4.4 ประกอบ)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหารการตลาด

ข้อ	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจด้านการบริหารการตลาด	\bar{X}	S.D.	ระดับความเกี่ยวข้อง
1	มีการส่งเสริมการขาย อย่างสม่ำเสมอ	4.08	0.32	มาก
2	มีการประชาสัมพันธ์ถึงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ เสมอ	4.14	.04	มาก
3	มีการวางแผนการจัดจำหน่าย การตลาด การติดต่อประสานงาน และการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน	4.12	0.4	มาก
4	สมาชิกมีส่วนร่วมในการตลาดให้กลุ่มอย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง	4.11	0.4	มาก
	รวม	4.11	0.4	มาก

2.3 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.22– 4.38 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยดังนี้ คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการจัดโครงสร้างของกลุ่มอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) กลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอและมีการกำหนดต้นทุน ราคาขายเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$) ด้านการกำหนดระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างชัดเจนและสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และประเมินแผนการปฏิบัติงานค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$) (ดูตารางที่ 4.5 ประกอบ)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหารจัดการ

ข้อ	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจด้านการบริหารจัดการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเกี่ยวข้อง
1	มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างชัดเจน	4.22	0.4	มากที่สุด
2	มีการจัดโครงสร้างของกลุ่มอย่างชัดเจน	4.32	.041	มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อ	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจด้านการบริหารจัดการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเกี่ยวข้อง
3	กลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ	4.23	0.42	มากที่สุด
4	มีการกำหนดต้นทุน ราคาขายเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน	4.23	0.42	มากที่สุด
5	สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และวางแผน การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และประเมินแผนการปฏิบัติงาน	4.22	0.4	มากที่สุด
6	สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการ ทุกครั้ง	4.38	0.49	มากที่สุด
	รวม	4.27	0.44	มากที่สุด

2.4 ปัจจัยด้านการบริหารบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.25$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.22 - 4.29 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยดังนี้ คือ ผู้นำคณะกรรมการมีความรับผิดชอบ เสียสละและมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานสูง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) ผู้นำและคณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ในการประกอบธุรกิจ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.26$) ผู้นำและคณะกรรมการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.25$) มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$) และผู้นำและคณะกรรมการสามารถติดต่อประสานได้กับผู้เกี่ยวข้องได้ดีสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$) (ดูตารางที่ 4.6 ประกอบ)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการบริหารบุคคล

ข้อ	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจด้านการบริหารบุคคล	\bar{X}	S.D.	ระดับอิทธิพล
1	ผู้นำและคณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ในการประกอบธุรกิจ	4.26	0.44	มากที่สุด
2	ผู้นำและคณะกรรมการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล	4.25	.04	มากที่สุด
3	มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง	4.23	0.42	มากที่สุด
4	ผู้นำและคณะกรรมการสามารถติดต่อประสานได้กับผู้เกี่ยวข้องได้ดีสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.22	0.4	มากที่สุด
5	ผู้นำคณะกรรมการมีความรับผิดชอบ เสียสละและมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานสูง	4.29	0.46	มากที่สุด
	รวม	4.25	0.43	มากที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง

การประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า ความสำเร็จทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.33) และด้านประสิทธิผลตามภารกิจมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.26) (ดูตารางที่ 4.7 ประกอบ)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความสำเร็จในการดำเนินงาน
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ข้อ	ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป ข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำเร็จ
1	ด้านประสิทธิผลตามภารกิจ	4.26	0.44	มากที่สุด
2	ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ	4.31	0.47	มากที่สุด
3	ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน	4.33	0.47	มากที่สุด
4	ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง	4.31	0.46	มากที่สุด
	รวม	4.30	0.45	มากที่สุด

3.1 ด้านประสิทธิผลตามภารกิจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.22–4.31 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยดังนี้ สมาชิกมีคุณภาพที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.31$) วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$) วิสาหกิจชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.26$) สมาชิกดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ได้อย่างพอเพียงค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.25$) และวิสาหกิจชุมชนทำให้สมาชิกมีหนี้สินที่ลดลง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$) (ดูตารางที่ 4.8 ประกอบ)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านประสิทธิผลตามภารกิจ

ข้อ	ความสำเร็จด้านประสิทธิผลตามภารกิจ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำเร็จ
1	วิสาหกิจชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำเนินงาน	4.26	0.4	มากที่สุด
2	วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงาน	4.28	0.45	มากที่สุด
3	สมาชิกมีคุณภาพที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้	4.31	0.47	มากที่สุด
4	สมาชิกดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ได้อย่างพอเพียง	4.25	0.43	มากที่สุด
5	วิสาหกิจชุมชนทำให้สมาชิกมีหนี้สินที่ลดลง	4.22	0.45	มากที่สุด
	รวม	4.26	0.44	มากที่สุด

3.2 ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.31–4.34 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยดังนี้ สินค้าเป็นที่ต้องการของการตลาดค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.34$) ด้านคุณภาพความปลอดภัยของสินค้าและบริการ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) ด้านกระบวนการและบริการได้รับการรับรองคุณภาพ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) ด้านสร้างสรรค์สินค้าและบริการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) และได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.31$) (ดูตารางที่ 4.9 ประกอบ)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความสำเร็จในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านคุณภาพและบริการสินค้า

ข้อ	ความสำเร็จด้านคุณภาพและบริการสินค้า	\bar{X}	S.D.	ระดับความสำเร็จ
1	คุณภาพความปลอดภัยของสินค้าและบริการ	4.32	0.47	มากที่สุด
2	กระบวนการและบริการได้รับการรับรองคุณภาพ	4.32	.047	มากที่สุด
3	ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า	4.31	0.47	มากที่สุด
4	สร้างสรรค์สินค้าและบริการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.32	0.47	มากที่สุด
5	เป็นที่ต้องการของการตลาด	4.34	0.48	มากที่สุด
	รวม	4.31	0.47	มากที่สุด

3.3 ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.32–4.34 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยดังนี้ ความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.34$) ด้านการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.34$) และการลดความผิดพลาดและสูญเสียในระบบการผลิตได้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) (ดูตารางที่ 4.10 ประกอบ)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ข้อ	ความสำเร็จด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำเร็จ
1	ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก	4.34	0.48	มากที่สุด
2	ลดการผิดพลาดและสูญเสียในระบบการผลิตได้	4.32	.047	มากที่สุด
3	ความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต	4.34	0.48	มากที่สุด
	รวม	4.33	0.47	มากที่สุด

3.4 ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.25–4.38 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยดังนี้ ก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.38$) แผนและกิจกรรมสามารถบรรลุตามแผนที่วางไว้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.37$) สมาชิกมีความพึงพอใจในการได้รับสวัสดิการจากวิสาหกิจชุมชน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) สมาชิกมีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.26$) และสมาชิกมีความรู้เกิดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.25$) (ดูตารางที่ 4.11 ประกอบ)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว

ข้อ	ความสำเร็จด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำเร็จ
1	แผนและกิจกรรมสามารถบรรลุตามแผนที่วางไว้	4.37	0.49	มากที่สุด
2	ก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชน	4.38	.05	มากที่สุด
3	สมาชิกมีความรู้เกิดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์	4.25	0.43	มากที่สุด
4	สมาชิกมีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม	4.26	0.44	มากที่สุด
5	สมาชิกมีความพึงพอใจในการได้รับสวัสดิการจากวิสาหกิจชุมชน	4.29	0.46	มากที่สุด
	รวม	4.31	0.46	มากที่สุด

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบับ้านฝั่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม กับ ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวฯ โดยใช้สถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation) ผลการวิเคราะห์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า ระดับการดำเนินงานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนฯ (ดูตารางที่ 4.12 ประกอบ)

ตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร กำหนดให้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานเป็น x ความสำเร็จการดำเนินงานเป็น y

ที่	x	y	x^2	y^2	xy
1	4.24	4.67	17.96	21.78	19.78
2	4.00	4.06	16.00	16.45	16.22
3	4.38	4.56	19.19	20.75	19.96
4	4.00	4.17	16.00	17.36	16.67
5	4.14	4.44	17.16	19.75	18.41
6	4.05	4.06	16.38	16.45	16.42
7	4.00	4.11	16.00	16.90	16.44
8	4.19	4.56	17.56	20.75	19.09
9	4.14	4.11	17.16	16.90	17.03
10	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
11	4.24	4.67	17.96	21.78	19.78
12	4.00	4.11	16.00	16.90	16.44
13	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
14	4.10	4.72	16.77	22.30	19.34
15	3.95	4.50	15.62	20.25	17.79

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ที่	x	y	x^2	y^2	xy
16	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
17	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
18	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
19	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
20	4.71	4.61	22.22	21.26	21.74
21	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
22	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
23	4.76	4.94	22.68	24.45	23.54
24	4.76	5.00	22.68	25.00	23.81
25	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
26	4.76	5.00	22.68	25.00	23.81
27	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
28	4.81	5.00	23.13	25.00	24.05
29	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
30	5.00	5.00	25.00	25.00	25.00
31	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
32	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
33	4.48	4.39	20.04	19.26	19.65
34	4.76	4.50	22.68	20.25	21.43
35	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
36	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
37	4.71	5.00	22.22	25.00	23.57
38	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
39	4.71	4.44	22.22	19.75	20.95
40	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
41	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
42	4.81	4.94	23.13	24.45	23.78
43	4.00	4.11	16.00	16.90	16.44
44	4.67	4.94	21.78	24.45	23.07
45	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ที่	x	y	x^2	y^2	xy
46	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
47	4.33	4.83	18.78	23.36	20.94
48	4.00	4.17	16.00	17.36	16.67
49	4.10	4.06	16.77	16.45	16.61
50	4.33	4.06	18.78	16.45	17.57
51	4.00	4.22	16.00	17.83	16.89
52	4.67	4.22	21.78	17.83	19.70
53	4.10	4.06	16.77	16.45	16.61
54	4.38	4.17	19.19	17.36	18.25
55	4.33	4.61	18.78	21.26	19.98
56	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
57	4.48	4.50	20.04	20.25	20.14
58	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
59	4.62	4.50	21.34	20.25	20.79
60	4.19	4.11	17.56	16.90	17.23
61	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
62	4.81	4.83	23.13	23.36	23.25
63	4.00	4.11	16.00	16.90	16.44
64	4.29	4.72	18.37	22.30	20.24
65	4.00	4.00	16.00	16.00	16.00
รวม	275.00	279.78	1169.51	1212.40	1189.53

จากสูตร

$$r = \frac{n \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{n \sum x^2 - (\sum x)^2} \sqrt{n \sum y^2 - (\sum y)^2}}$$

$$r = \frac{[65 \times (1,189.53)] - [(275)(279.78)]}{\sqrt{(65 \times 1,169.51) - (275)^2} \sqrt{(65 \times 1,212.40) - (279.78)^2}} = r = 0.8329$$

ตอนที่ 5 การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ในจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 65 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจากแบบสอบถามปลายเปิด สามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ จ่ายเงินแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายสะดวกเร็วและตามความต้องการของผู้ซื้อในตลาดปัจจุบัน

2. ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกลุ่มให้มากกว่านี้

3. วิทยาลัยชุมชนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ ไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อพัฒนาวิสาหกิจให้ก้าวหน้าต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง (ข้าวสุก) อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง (ข้าวสุก) ตำบลบ้านฝิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม 1) บริบทและข้อมูลทั่วไป 2) การดำเนินงานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนฯ 3) ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนฯ และ 4) การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย และความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน นำเสนอมีสาระสำคัญดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 บริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง(ข้าวสุก) ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ยื่นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 19 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2557 สมาชิกกลุ่มเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และประสบปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ เกษตรกรในชุมชนเหล่านี้ จึงได้ปรับเปลี่ยนการทำนาข้าวจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี มาเป็นการทำนาแบบปลอดภัยจากสารพิษและการทำนาอินทรีย์ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม จนปัจจุบันได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้รับการยอมรับของผู้บริโภค และจำหน่ายภายใต้แบรนด์ “ข้าวสุก”(Khaowsook)

1.2 การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้านมีอิทธิพลในระดับมากถึงมากที่สุด โดยด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.27) ด้านการบริหารการเงินและทุน ด้านการบริหารบุคคลมีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุดเช่นกัน (4.25) ส่วนด้านการบริหารการตลาดมีค่าเฉลี่ยระดับสูง (4.11)

1.2.1 ด้านการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝิ่ง มีการบริหารจัดการตามหลักการบริหารที่มีส่วนร่วมของคณะกรรมการ มีกฎระเบียบกติกา มีการ

จัดโครงสร้างของกลุ่มอย่างชัดเจน มีการประชุมสม่ำเสมอ สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การประเมินแผนการปฏิบัติงาน มีการกำหนดต้นทุน ราคาขายเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและสมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการ ทุกครั้ง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สร้างความแข็งแกร่งในการบริหารจัดการ

1.2.2 ด้านการบริหารการเงินและทุน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบล บ้านผึ้ง มีการบริหารการเงินและทุน ตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มมีการทำบัญชีการเงินที่ชัดเจนและ โปร่งใส กลุ่มมีการจัดทำงบประมาณรายรับ รายจ่ายเป็นประจำปีทุกปี กลุ่มให้สมาชิกมีส่วนร่วมใน การวางแผนด้านการเงิน ของกลุ่มทุกครั้ง คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง แหล่ง เงินทุนส่วนใหญ่มาจากการระดมทุนภายในกลุ่ม ทำให้ได้พบแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้ประสบความสำเร็จนั้นว่าต้องเริ่มจากการสร้างฐานรากที่แข็งแกร่งในความเป็นผู้ประกอบการให้กับ วิสาหกิจชุมชน โดยเน้นด้านการบริหารการเงินสร้างความเชื่อมั่นทางการเงินให้แก่สมาชิก

1.2.3 ด้านการบริหารบุคคล วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้งมี การบริหารบุคคลโดยการเน้นความสำคัญของผู้นำและคณะกรรมการ โดยผู้นำคณะกรรมการมี ความรับผิดชอบ เสียสละและมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานสูง เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้มีความรู้ในการประกอบธุรกิจ สามารถติดต่อประสานได้กับผู้เกี่ยวข้องได้ดีสามารถแก้ไข ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ คณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง เพราะหากผู้นำมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้ที่มีความ พร้อมที่จะเรียนรู้จากความล้มเหลว และเป็นผู้นำที่ฝึกตัวเองเข้ากับกลุ่มอย่างแนบแน่นและทำ ประโยชน์ให้กับเพื่อนร่วมงานก็จะสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจ ชุมชนได้ วิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จส่วนใหญ่ที่เข้มแข็งพบว่ามีการประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มักจะเป็นแก่นนำในการขับเคลื่อนต่าง เช่น การจุดประกายความคิด การนำพาการสร้างธุรกิจ การ แสวงหาตลาดเพื่อระบายสินค้า ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจึงมักเชื่อมโยงกับความสามารถ ของผู้นำ

1.2.4 ด้านการบริหารการตลาด วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง มีการบริหารด้านการตลาด คือการสร้างความเข้าใจ เข้าถึงกลุ่มลูกค้า โดยมีการประชาสัมพันธ์ถึง ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ เสมอ การวางแผนการจัดจำหน่าย การหาตลาด การติดต่อ ประสานงาน และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สมาชิกมีส่วนร่วมในการหาตลาดให้กลุ่มอย่าง สม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง และมีการส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ การเริ่มต้นการตลาดด้วยการ พิจารณาช่องทางจำหน่ายสินค้าที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก และการส่งเสริมการขาย เป็นกิจกรรม ที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคมีความสนใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ไปใช้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการขายมี

วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มลูกค้าใหม่ กระตุ้นให้เกิดการตลาดใช้ผลิตภัณฑ์เพิ่มยอดขาย เช่น กรณีการขายตรงให้ผู้บริโภคในท้องถิ่นมีวิธีการส่งเสริมการขาย การทำ แผ่นพับ กรณีขายผ่านคนกลาง การส่งเสริมการขาย ควรหมั่นเยี่ยมตัวแทนจำหน่าย การให้ส่วนลด เป็นต้น

1.3 ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝางเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มตัวแปรตามที่อยู่ในฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่

1.3.1 ด้านประสิทธิผลตามภารกิจ ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝางคือสมาชิกดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ได้อย่างพอเพียง สมาชิกมีคุณภาพที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำเนินงานและวิสาหกิจชุมชนทำให้สมาชิกมีหนี้สินที่ลดลง

1.3.2 ปัจจัยด้านคุณภาพสินค้าและบริการ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝางสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย กระบวนการและบริการได้รับการรับรองคุณภาพ สร้างสรรค์สินค้าและบริการมีเอกลักษณ์ ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้าและเป็นที่ต้องการของการตลาด

1.3.3 ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝางใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถในการลดต้นทุนการผลิต และลดการผิดพลาดและสูญเสียในระบบการผลิตได้

1.3.4 ปัจจัยด้านพัฒนาคุณภาพแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง มีการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม บนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ เกิดประโยชน์ต่อชุมชน มีการจ้างแรงงานในชุมชน สมาชิกมีทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสมาชิกมีความพึงพอใจในสวัสดิการที่ได้รับจากวิสาหกิจฯ -

1.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมพบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

1.5 ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน มีดังนี้

1.5.1 สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ จ่ายเงินแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย สะดวกรวดเร็วและตามความต้องการของผู้ซื้อในตลาดปัจจุบัน

1.5.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกลุ่มให้มากกว่านี้

1.5.3 วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ ไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อพัฒนาวิสาหกิจให้ก้าวหน้าต่อไป

2. อภิปรายผลการวิจัย

บริบทและการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมนี้มีความน่าสนใจตรงที่หลักการและจุดประสงค์การก่อตั้งตลอดจนรูปแบบการดำเนินงานตรงกับแนวคิดของวิสาหกิจชุมชน เป็นรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ อันจะเกี่ยวข้องให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เน้นการพึ่งตนเองทางการผลิตที่ไม่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเกินไปหรือเป็นอุตสาหกรรมที่ และการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจะเป็นการเปิดโอกาสในการพัฒนาไปพร้อมๆ กันระหว่างเครือข่ายทั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจสมควรนำมาวิเคราะห์เพื่อขยายความเข้าใจและเพิ่มมุมมองให้มีความหลากหลายมากขึ้น ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการบริหารการเงินและเงินทุน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านการทำบัญชีการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใส แสดงให้เห็นว่ามีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนฯ ค่อนข้างมากสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พนา กบคำ (2550) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขาคะวัน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการเงิน คือ เงินที่ได้จากการระดมหุ้น และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้นำไปใช้ในกลุ่ม โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่สามารถตรวจสอบได้ และมีการปันผลกำไรให้แก่สมาชิก

2. ปัจจัย ในด้านการบริหารการตลาด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือมีการประชาสัมพันธ์ถึงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิภาดา มุกดา (2557, หน้า 176) ได้ให้ข้อคิดในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดด้วยการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ช่องทางการจัดจำหน่ายให้มากขึ้นด้วยการประสานงานกับโรงแรม สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อขยายผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักให้มากขึ้น สำหรับการกำหนดราคาควรให้สอดคล้องกับต้นทุนและเหมาะสมกับตลาด โดยคำนึงถึงคู่แข่งว่าเราจะสามารถแข่งขันในเรื่องราคาได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของปวีดา กล้าประเสริฐ (2553) พบว่าการส่งเสริมการตลาดที่จะบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญกับ (1) การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจ และ (2) การพัฒนาสินค้าให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและเพื่อแสดงจุดยืนทางการตลาด และ (3) การสร้างความแข็งแกร่งให้กับธุรกิจด้วยกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด

3. **ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการคัดเลือกคณะกรรมการโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมและเป็นไปอย่างโปร่งใสสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน (2560) ที่ว่า การบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนจะต้องประกอบไปด้วยกลุ่ม กรรมการ โดยมีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหารจัดการกลุ่ม มีการประชุมอยู่เป็นประจำ สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโค รุ่งเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยอริญชยา อุดลย์เดช (2555) ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโค รุ่งเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีคือมีการจัดตั้งคณะกรรมการ โดยแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน มีการพูดคุยกันสม่ำเสมอ นอกจากนี้จิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร (2548, หน้า 57) พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ การบริหารจัดการที่ดีด้วยการใช้กระบวนการในการบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมการทำงานอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนมีการวางแผนจัดประชุมตามวาระโดยเน้นให้สมาชิกให้ความสำคัญในกิจกรรมทุกประเภทของกลุ่ม โดยเฉพาะการให้ความสำคัญร่วมมือเข้าร่วมประชุมและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมวางแผนร่วมแก้ไขปัญหาพร้อมตัดสินใจโดยใช้เวทีประชาคมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วน วสันต์ กูเกียรติกุล (2549, หน้า 11) กล่าวว่า การจัดโครงสร้างองค์กรในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชนไม่สลับซับซ้อนมากนัก ส่วนใหญ่จัดในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร มีการแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติโดยความเห็นชอบของสมาชิก

4. **ปัจจัยด้านการบริหารบุคคล** หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านผู้นำคณะกรรมการมีความรับผิดชอบ เสียสละและมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานสูง กล่าวคือ ผู้นำสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเสียสละในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ วิฑูร เจียมจิตต์ตรง (2553) ศึกษาเรื่องปัจจัยภาวะผู้ประกอบการที่มีต่อผลประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สรุปได้ว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำของผู้ประกอบการ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ความเป็นตัวของตัวเองและ มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาองค์การให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ โดยการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

3. ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) โดยการส่งเสริม สนับสนุนและสร้างคนรุ่นใหม่ (New Generation) ให้เข้ามาบริหารงานวิสาหกิจชุมชนๆ ให้มากยิ่งขึ้น เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยดำเนินการ ดังนี้การจัดทำแผนความก้าวหน้า การจัดทำเกณฑ์ตัวชี้วัดหรือเป้าหมาย จัดทำและพัฒนาเทคนิคการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยี เข้าช่วยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ โครงสร้างการเจริญเติบโตสรรหาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกิจเข้ามาเป็นที่ปรึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2. การสร้างนวัตกรรมทางการตลาด (Marketing Innovation) การการช่องทางการจัดจำหน่ายแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) และเพิ่มวิธีการขายช่องทางการตลาดผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ (Online Marketing) การจำหน่ายในตลาดกลุ่มใหญ่และสร้างเอกลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของสินค้า

3. ขยายพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้า (Business Network) โดยสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจหรือธุรกิจชุมชนหลายๆ แห่ง ในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนวิธีการสร้างความสัมพันธ์ และ การทำธุรกิจร่วมกัน ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจเครือข่ายนั้นสามารถทำงานที่แต่ละคนทำตามลำพังไม่ได้ โดยที่ธุรกิจเครือข่ายทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เสมือนเป็นวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่ เพราะดำเนินการร่วมกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน จึงมีความสามารถสูงกว่า ประสิทธิภาพสูงกว่า ความคล่องตัวสูงกว่า และความคิดริเริ่มดีกว่าที่ธุรกิจแต่ละแห่งจะทำตามลำพัง ธุรกิจเครือข่าย จะทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถอยู่รอด และแข่งขัน ได้ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ เป็น “เทคโนโลยี”ทางการจัดองค์กร เพื่อให้วิสาหกิจขนาดเล็กหลายๆ แห่งรวมตัวเพื่อให้ได้ประโยชน์เท่ากับวิสาหกิจขนาดใหญ่

4. พัฒนาศักยภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับสากลให้ครอบคลุม ให้มีขีดความสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีมาตรฐานระดับสากลให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมการขายตลาด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการการสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อบริหารวิสาหกิจชุมชน

2. ควรวิจัยเชิงทดลองการนำผลผลิตไปแปรรูปเป็นแปรงข้าว

3. การพัฒนารูปแบบเครือข่ายภูมิปัญญาที่ประยุกต์สู่ระบบออนไลน์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร. **การเกษตรกับการพัฒนาประเทศ: พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2507** จาก http://gms.oae.go.th/Z_Show.asp?ArticleID=105_g,njv;yomuj
- กนกพร นิมพลี. (2555). **รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- กฤติยา ชัยศิริ. (2545). **องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.**
- กฤษณา นิลศรี. (2545). **คลัสเตอร์กับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน. วารสารส่งเสริมการลงทุน.**
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2547). **ร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. เอกสารการประชุมพิจารณา หารือ ณ ห้องประชุมพื้งบุญชั้น 8 กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.**
- _____. (2549). **วิสาหกิจชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.**
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2545). **กฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.**
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.**
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). **คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: จีราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขอนแก่น ตำบลคงขี้เหล็กอำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.**
- จักรพันธ์ โสมะเกษตริณ. (2551). **การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัยกรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.**
- จิติวุฒิ เสนาคำ. (2540). **จากปัจเจกสู่สาธารณะ : กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.**

- นุรน์จมาลี แวโค. (2557). **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนราธิวาส**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- บพิตร ปริบูรณ์กร. (2559). **การบริหารเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน**. ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2563, จาก www.cdoae.doae.go.th/54/infor/koon/nawtang%20VSC.pd
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. (2542). **ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2545). **วิสาหกิจชุมชน: กลไกเศรษฐกิจรากฐาน**. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ครุณี สมิตะเกษตรริน. (2553). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน**, ในการเอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการตลาดและวิสาหกิจชุมชน สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชนพร กิติพงศ์พิทยา. (2541). **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผักตบชวา กรณีศึกษา: บ้านหัวเคียนเหนือ ตำบลบ้านคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**. การศึกษาอิสระ บธ.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. **วิสาหกิจชุมชน กลไกการสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในระดับรากหญ้า**. วารสารวิชาการปริทัศน์, (สิงหาคม 2546), 10 (8) : 13-15, 2546.
- นภาพร หะวานนท์. (2542). **องค์ความคิดในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรจง นะแส. (2542). **“พัฒนาชุมชนที่มีคนเป็นศูนย์กลาง: บทเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน.”** แลใต้. 7 (26) : 16-17 ; มีนาคม-เมษายน, 2539.
- ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. (2541). **ความต้องการการส่งเสริมของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายในจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พิทยา ว่องกุล. (2541). **ยุทธศาสตร์ชุมชนชนาธิปไตยการสร้างชุมชนแบบองค์รวมและเครือข่าย ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 1999-2000**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- พิมลจรรย์นามวัฒน์. (2544). แนวคิดเกี่ยวกับองค์การและการจัดการ หน่วยที่ 1, ในเอกสารการ
สอน ชุดวิชาองค์การและการจัดการ สาขาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิรสุดศรีธน์ ฌ อยุธา.(2541). กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามสีพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มงคล ด่านธานีินทร์. (2541). เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ : หลักการและแนวปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ และอาชัญญา รัตนอุบล. (2557). “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ
ของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้”.วารสารวิจัย มสค.
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- ระพีพรรณ แสนกันหา. (2551). การพัฒนากลุ่มสตรีทอผ้าตามแนววิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่ม
สตรีทอผ้าบ้านเชิงดอย ตำบลนาบ่อ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วสันต์ กู้เกียรติกุล. (2549). วิสาหกิจชุมชนกับการดำเนินธุรกิจ. วารสารส่งเสริมการเกษตร, ปีที่ 38
ฉบับที่ 208 (มกราคม-กุมภาพันธ์) 11-16,
- วิชิต นันทสุวรรณ. (2547). ขบวนการชุมชนใหม่: การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจและสังคม
ของชุมชน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ศรีปริญญา รูปกระจ่าง. (2546). ทิศทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
วารสารพัฒนาชุมชน ปีที่ 42. ตุลาคม, 2546.
- ศิรินา จิตต์จรัส และณิศา ประดิษฐ์ด้วง. (2547). โครงการบูรณาการบริหารจัดการงานพัฒนา
องค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนโดยวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อ
แก้ไขปัญหาความยากจนในกลุ่มอาชีพสะพานไทยพัฒนาและกลุ่มอาชีพทำรูปในอำเภอ
บางบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมศักดิ์ ฉันทะ. (2549). รูปแบบดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.
สงขลา: ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สยามพร ลิ้มไทย. (2548). กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง. วารสารพัฒนาชุมชน 44 (4), 16-18.
- สัญญา สัญญาวัฒน์. (2542). ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์.
พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2547). หลักรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ.

- เสรี พงศ์พิศ. (2546). **แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทยาการพิมพ์.
- _____. (2548). **เครือข่ายยุทธวิธี เพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมธุรกิจชุมชน.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2553). **แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2554). **แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 3 (2555 - 2559)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ
- สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. (2550). **กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ปี 2550**, กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพมหานคร.
- สุเทพ พันประสิทธิ์. (2559). **การขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน: บทเรียนสู่ความสำเร็จของชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองหัวช้าง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุภาพร ลอยวัฒนกุล อรวรรณ กมล พยอม ตอประโคน และมานพ ทองไทย. (2559). **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน**. วารสารราชนครินทร์, 13(29), 251-258.
- อัมพร หนูแก้ว. “ตัวชี้วัดองค์กรหมู่บ้าน.” **แลได้**. 8 (35) : 6 กุมภาพันธ์, 2540.
- อำนาจ ชีระวานิช. (2544). **การจัดการธุรกิจชุมชนขนาดย่อม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทัย คุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). **ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แปลน พรินติ้ง.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลดบ้านฝั่ง (ข้าวสุข)

อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลดบ้านฝั่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลดบ้านฝั่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลดบ้านฝั่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

2. ในการตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอนนี้ ขอให้โปรดพิจารณาตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนทุกข้อตามความเป็นจริง

3. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้เป็นข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น และจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

(นางสาวนงคัลักษณ์ อัสวสกุลชัย)

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลบางประการของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- () ชาย () หญิง

2. อายุ

- () น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี () 31-40 ปี
 () 41-50 ปี () 51-60 ปี
 () 61-70 ปี

3. ระดับการศึกษา

- () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา
 () อนุปริญญา ()ปริญญาตรี
 () ปริญญาโท () ปริญญาเอก

4. การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน

- () เกิดจากระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน
 () เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม
 () เกิดจากการชักชวนของผู้นำ
 () เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงาน
 () อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ผลการประเมินระดับการดำเนินงานที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จให้ที่ตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดตามความคิดเห็นของท่าน

- 5 หมายถึง มีผลการประเมินการดำเนินงานอยู่ที่ ระดับมากที่สุด
 4 หมายถึง มีผลการประเมินการดำเนินงานอยู่ที่ ระดับมาก
 3 หมายถึง มีผลการประเมินการดำเนินงานอยู่ที่ ระดับปานกลาง
 2 หมายถึง มีผลการประเมินการดำเนินงานอยู่ที่ ระดับน้อย
 1 หมายถึง มีผลการประเมินการดำเนินงานอยู่ที่ ระดับน้อยที่สุด

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม	ผลการประเมินการดำเนินงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการบริหารการเงินและทุน					
1.1 แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการระดมทุนภายในกลุ่ม					
1.2 คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง					
1.3 กลุ่มให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการเงินของกลุ่มทุกครั้ง					
1.4 กลุ่มมีการทำบัญชีการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใส					
1.5 กลุ่มมีการจัดทำงบประมาณรายรับ รายจ่ายเป็นประจำปีทุกปี					
1.6 สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนทุกครั้ง					
2. ด้านการบริหารการตลาด					
2.1 มีการส่งเสริมการขาย อย่างสม่ำเสมอ					
2.2 มีการประชาสัมพันธ์ถึงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ เสมอ					

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม	ผลการประเมินการดำเนินงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.3 มีการวางแผนการจัดจำหน่าย การหาตลาด การติดต่อประสานงาน และการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน					
2.4 สมาชิกมีส่วนร่วมในการหาตลาดให้กลุ่มอย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง					
4. ด้านการบริหารจัดการ					
4.1 มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างชัดเจน					
4.2 มีการจัดโครงสร้างของกลุ่มอย่างชัดเจน					
4.3 กลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ					
4.4 มีการกำหนดต้นทุน ราคาขายเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน					
4.5 สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และประเมินแผนการปฏิบัติงาน					
4.6 สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการทุกครั้ง					
5. ด้านการบริหารบุคคล					
5.1 ผู้นำและคณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ในการประกอบธุรกิจ					
5.2 ผู้นำและคณะกรรมการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล					
5.3 มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง					
5.4 ผู้นำและคณะกรรมการสามารถติดต่อประสานได้กับผู้เกี่ยวข้องได้ดีสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม	ผลการประเมินการดำเนินงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.5 ผู้นำคณะกรรมการมีความรับผิดชอบ เสียสละและมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานสูง					

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความสำเร็จให้ตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดตามความคิดเห็นของท่าน

- 5 หมายถึง ความสำเร็จอยู่ที่ ระดับมากที่สุด
 4 หมายถึง ความสำเร็จอยู่ที่ ระดับมาก
 3 หมายถึง ความสำเร็จอยู่ที่ ระดับปานกลาง
 2 หมายถึง ความสำเร็จอยู่ที่ ระดับน้อย
 1 หมายถึง ความสำเร็จอยู่ที่ ระดับน้อยที่สุด

ด้านที่ประเมินความสำเร็จ	ระดับการประเมินความสำเร็จ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านประสิทธิผลตามภารกิจ					
1.1 วิสาหกิจชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำเนินงาน					
1.2 วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงาน					
1.3 สมาชิกมีคุณภาพที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้					
1.4 สมาชิกดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ได้อย่างพอเพียง					
1.5 วิสาหกิจชุมชนทำให้สมาชิกมีหนี้สินที่ลดลง					
2. ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ					
2.1 คุณภาพความปลอดภัยของสินค้าและบริการ					
2.2 กระบวนการและบริการได้รับการรับรองคุณภาพ					

ด้านที่ประเมินความสำเร็จ	ระดับการประเมินความสำเร็จ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.3 ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า					
2.4 สร้างสรรค์สินค้าและบริการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
2.5 เป็นที่ต้องการของการตลาด					
3. ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน					
3.1 ใ้ชีวิตคู่คืบที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก					
3.2 ลดการผิดพลาดและสูญเสียในระบบการผลิตได้					
3.3 ความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต					
4. ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง					
4.1 แผนและกิจกรรมสามารถบรรลุตามแผนที่วางไว้					
4.2 ก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชน					
4.3 สมาชิกมีความรู้เกิดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์					
4.4 สมาชิกมีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม					
4.5 สมาชิกมีความพึงพอใจในการได้รับสวัสดิการจากวิสาหกิจชุมชน					

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มแปรรูปข้าวตำบับ้านฝั่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

1. ด้านการบริหารการเงิน

.....
.....
.....
.....

2. ด้านการบริหารการตลาด

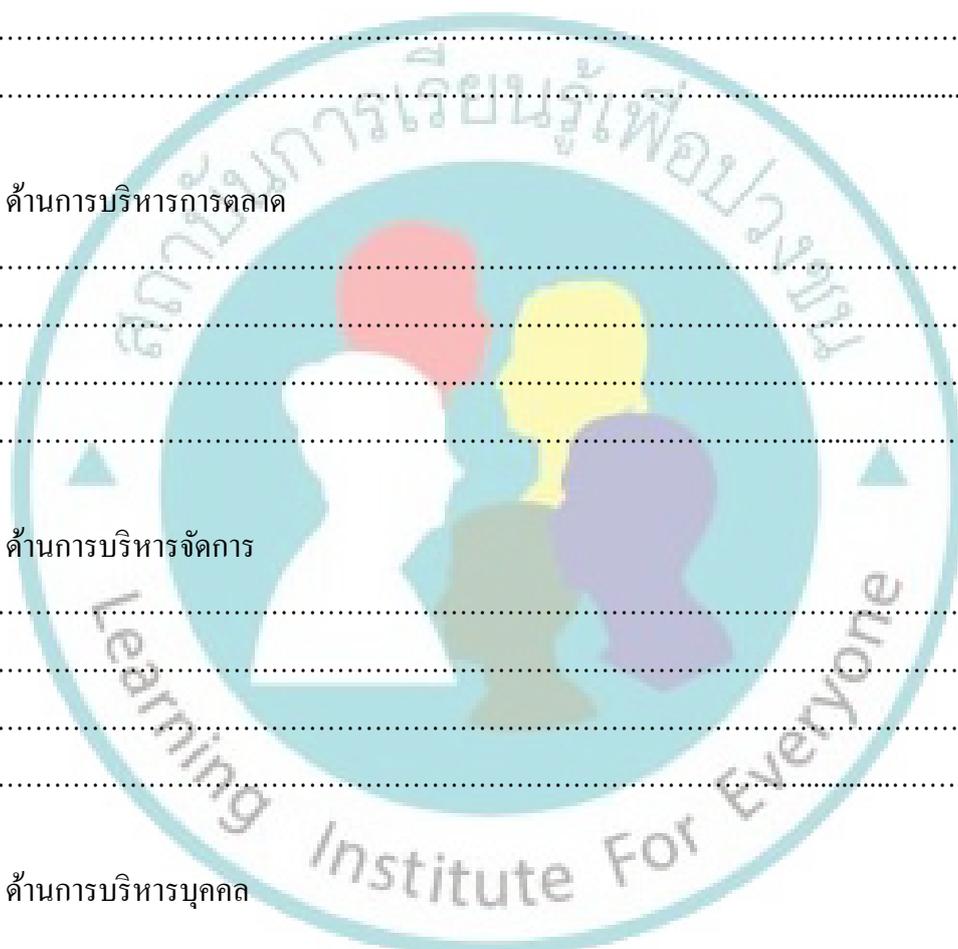
.....
.....
.....
.....

4. ด้านการบริหารจัดการ

.....
.....
.....
.....

5. ด้านการบริหารบุคคล

.....
.....
.....
.....

6. ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของกลุ่ม

.....

.....

.....

.....

7. ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ

.....

.....

.....

.....

8. ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝั่ง

.....

.....

.....

.....

9. ด้านพัฒนาข้าวอินทรีย์

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข.

สำเนาหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
“วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝั่ง”

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

หนังสือสำคัญฉบับนี้ให้ไว้แก่

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝั่ง

ที่ตั้ง : เลขที่ 138 หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านฝั่ง

อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม รหัสไปรษณีย์ 48000

โทรศัพท์: 0812620474 โทรสาร: E-mail address :

เพื่อเป็นหลักฐานว่า ได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เรียบร้อยแล้ว

รหัสทะเบียน 4-48-01-06/1-0038

ให้ไว้ ณ วันที่ 19 เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2557

ลงชื่อ.....นายทะเบียน

(นายแสงชัย พานิช)

(เกษตรอำเภอเมืองนครพนม.....)

เกษตรอำเภอ

สำนักงาน เกษตรอำเภอเมืองนครพนม

จังหวัดนครพนม

หมายเหตุ:

- (1) วิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะดำเนินการต่อไปภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันสิ้นปีปฏิทินทุกปี หากไม่แจ้งเป็นเวลา 2 ปีติดต่อกัน อาจถูกถอนชื่อออกจากทะเบียน
- (2) การเลิกกิจการ จักต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ประสงค์จะเลิกกิจการ

ภาคผนวก ค.
ตำเเนาหนังสือสำคัญแสดงการรับรองกลุ่ม
“วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝิ่ง”

ที่ นพ ๐๑๑๘/๒๐๑๘

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม
ตำบลหนองญาติ นพ ๔๘๐๐๐

หนังสือรับรองกลุ่ม

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อรับรองว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝิ่ง บ้านเลขที่ ๑๓๘ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลบ้านฝิ่ง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ ๑ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ มีกิจกรรมในการผลิตเกี่ยวกับประเภทอาหาร เช่น ข้าวกล้อง ข้าวฮาง และได้จดทะเบียน OTOP ประเภทผู้ประกอบการ โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม เป็นหน่วยงานสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรม ในการดำเนินงานมาโดยตลอด

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

(นายณัฐกิตติ์ นาทิ)
พัฒนาการอำเภอเมืองนครพนม

ภาคผนวก ง.

สำเนาหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพาณิชย์
“วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง”

ทะเบียนเลขที่ 3110400260267.....
คำขอที่ 4802758000051.....

แบบ พค. 0403

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
สำนักงานกลางทะเบียนพาณิชย์
ใบทะเบียนพาณิชย์
ใบสำคัญนี้ออกให้เพื่อแสดงว่า

นางสาว นงคัลักษณ์ อัสวสกุลชัย

ได้จดทะเบียนพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499

เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2558

ชื่อที่ใช้ในการประกอบพาณิชย์กิจ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง

เขียนเป็นอักษรโรมัน

ชนิดแห่งพาณิชย์กิจ

การผลิตภัณฑ์ที่ผลทางการเกษตร เช่น ถั่ว งา ข้าวกล้อง ข้าวฮาง แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

สีข้าวกล้อง ข้าวขาวอินทรีย์ พร้อมขายปลีกและส่งผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ที่ตั้งสำนักงานใหญ่

เลขที่ 138 หมู่ที่ 10 ตระก/ชอย ถนน

ตำบล/แขวง บ้านฝาง อำเภอ/เขต เมืองนครพนม จังหวัด นครพนม

ออกให้ ณ วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2561

(นาง ทิพวรรณ แก้วมะ)

นายทะเบียนพาณิชย์

ภาคผนวก จ.

ระเบียบข้อบังคับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง(ข้าวสุก)

Regulations of the Community Enterprise Rice Processing Tambon Ban Phueng
(Khaowsook) ”

หมวด 1

ชื่อ ประเภท ที่ตั้งสำนักงาน

ข้อ 1. ชื่อระเบียบข้อบังคับนี้เรียกว่า “ระเบียบวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง(ข้าวสุก)

ข้อ 2. ระเบียบข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2557

ข้อ 3. ชื่อ ประเภท ที่ตั้งสำนักงาน

ประเภทกิจการ:	วิสาหกิจชุมชน
เลขทะเบียน:	4-48-01-06/10038
วันจดทะเบียน:	19 พฤศจิกายน 2557
ที่ตั้ง:	138 หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000
เว็บไซต์:	www.khaowsook.com
อีเมล:	khaowsook@gmail.com

วิสัยทัศน์-Vision

ข้าวสุก เป็นข้าวอินทรีย์ ข้าวดีนครพนมที่มีอยู่ในทุกครัวของผู้รักสุขภาพ

พันธกิจ-Mission

- มุ่งเน้นผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวที่มีคุณภาพ ให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงหลักโภชนาการที่ดี รวมทั้งความสะอาด และปลอดภัยด้วยราคาที่เหมาะสม
- มีส่วนร่วมในการยกระดับความรู้ความสามารถของเกษตรกรไทย เพื่อการพัฒนาข้าวอย่างยั่งยืน ลดปัญหาการย้ายแรงงาน
- เพิ่มศักยภาพในการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีทันสมัย ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน พัฒนางองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับทุกคน
- ขยายธุรกิจให้เติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง

ตราของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝั่ง(ข้าวสุก) มีลักษณะดังนี้

หมวดที่ 2

วัตถุประสงค์และอำนาจในการกระทำกรกลุ่ม

ข้อ 4. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝั่ง (ข้าวสุก) จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวที่มีคุณภาพ ให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงหลักโภชนาการที่ดี รวมทั้งความสะดวก และปลอดภัยด้วยราคาที่เหมาะสม
2. เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของเกษตรกรไทย เพื่อการพัฒนาข้าวอย่างยั่งยืนเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ลดปัญหาการย้ายแรงงาน สร้างความมั่นคงให้ชุมชน แก้ปัญหาความยากจน
3. เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีทันสมัย ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน
4. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ข้อ 5. อำนาจในการกระทำกรกลุ่ม

1. ดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ชื่อ แปรรูปและจำหน่ายข้าวอินทรีย์ทั้งจากสมาชิกและจากเกษตรกรรายอื่น ๆ
2. ให้ความช่วยเหลือสมาชิกในด้านวิชาการ และด้านอื่น ๆ แก่สมาชิก
3. แสวงหาทุนเพื่อดำเนินงานของวิสาหกิจฯ
4. แสวงหาความช่วยเหลือทางวิชาการและด้านอื่น ๆ จากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หมวดที่ 3

สมาชิกภาพ

ข้อ 7. สมาชิกภาพ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือสมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบ

1. สมาชิกสามัญ ได้แก่ผู้ที่มีชื่อและลงลายมือชื่อในบัญชีรายชื่อพร้อมทั้งได้รับการเลือกเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ และได้ชำระค่าหุ้นครบถ้วนแล้ว
2. สมาชิกสมทบ ได้แก่ ผู้ที่มีชื่อในทะเบียนผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ และขายข้าวอินทรีย์ให้แก่วิสาหกิจฯแต่ไม่ประสงค์ที่จะเป็นสมาชิกสามัญ

ข้อ 8. คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่มิถุมิลำเนาและถิ่นอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ตำบลซึ่งเป็นที่ตั้งกลุ่ม
2. มีความรู้ความเข้าใจและเห็นชอบในหลักการของกลุ่ม
3. เป็นผู้ที่พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ได้มีมติเห็นชอบให้รับเข้าเป็นสมาชิก

ข้อ 9. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอตามแบบใบสมัครของกลุ่มและชำระค่าสมัคร/ค่าธรรมเนียม จำนวน 100 บาท
2. ค่าสมัคร/ค่าธรรมเนียม ผู้สมัครเป็นสมาชิกจะเรียกคืนไม่ได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใด

ข้อ 10. การพ้นจากการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออกและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ข้อ 11. การลาออกจากการเป็นสมาชิก

1. ต้องทำหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการบริหารกลุ่ม
2. ผู้ประสงค์จะลาออกต้องชำระหนี้ที่ตนยังผูกพันกับกลุ่ม

ข้อ 12. การให้ออกจากการเป็นสมาชิก

1. จงใจฝ่าฝืน ระเบียบข้อบังคับ ข้อตกลง มติของกลุ่ม
2. แสดงตนเป็นปรปักษ์หรือต่อต้าน หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือแก่กลุ่ม

หมวดที่ 4

เงินทุนของกลุ่ม

ข้อ 13. การแสวงหาเงินทุนของกลุ่ม

1. รับเงินค่าหุ้นสมาชิกต้องลงทุนอย่างน้อยจำนวน 10 หุ้น หุ้นละ 100 บาท
2. เงินอุดหนุนจากส่วนราชการ องค์กรเอกชน และเงินกู้ยืมให้นำเข้าที่ประชุมใหญ่สมาชิก โดยมติที่ประชุมใหญ่ให้ถือสองในสามของที่ประชุมเป็นที่สุด
3. มีการเพิ่มหุ้นทุกปี ปีละ 10%
4. มีการจ่ายเงินปันผลให้สมาชิก ปีละ 1 ครั้ง ในการประชุมใหญ่ แบ่งตามส่วนดังนี้
 - 1) จัดสรรเป็นสาธารณะประโยชน์ 5%
 - 2) จัดสรรเป็นทุนสำรอง 70%
 - 3) ตามผลดำเนินการทางธุรกิจ 10%
 - 4) ปันผลตามหุ้น 15%

หมวดที่ 5

การดำเนินการของกลุ่ม

ข้อ 14. ดำเนินกิจกรรมในการผลิตและแปรรูปข้าวและจากผลผลิตทางการเกษตรเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้เกิดแก่กลุ่มและสมาชิก

ข้อ 15. คณะกรรมการบริหารกลุ่มคณะกรรมการประกอบด้วย

1. คณะกรรมการอำนวยการ(ประธาน, รองประธาน, เลขานุการและเหรัญญิก)
2. คณะกรรมการฝ่ายผลิต
3. คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบคุณภาพ
4. คณะกรรมการฝ่ายตลาด
5. คณะกรรมการฝ่ายการเงิน

ข้อ 16. คุณสมบัติของกรรมการ
เป็นสมาชิกของกลุ่ม

ข้อ 17. กำหนดเวลาของกรรมการ

กรรมการแต่ละคนมีอายุเป็นกรรมการคราวละ 5 ปี กรรมการที่ออกตามวาระมีสิทธิ์ได้รับเลือกให้เข้ามาเป็นกรรมการได้อีก แต่ต้องไม่เกิน 2วาระติดต่อกัน

ข้อ 18. การออกจาท่าแหน่งกรรมการ

1. ตาย
2. ออกตามวาระ
3. ลาออกโดยทำหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการบริหารและได้รับอนุมัติแล้ว
4. ขาดจากสมาชิกภาพ
5. ขาดจากการประชุมกรรมการ 3 ครั้งติดต่อกัน โดยไม่ชี้แจงเหตุผลที่ควรให้ที่ประชุมทราบ

ทราบ

ข้อ 19. อำนาจหน้าที่ของกรรมการ

1. คณะกรรมการบริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในนโยบายของกลุ่มโดยตรงต่อสมาชิกและดูแลกิจกรรมของกลุ่ม ให้ดำเนินไปตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม
2. ทำหน้าที่ตัวแทนกลุ่มให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่
3. ทำหน้าที่ตัวแทนกลุ่มให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดงบประมาณรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม

ข้อ 20. การประชุมคณะกรรมการ

คณะกรรมการสามารถเรียกประชุมได้ตามความจำเป็นแต่ต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละครั้ง

ข้อ 21. ที่ปรึกษา

คณะกรรมการบริหารมีอำนาจที่จะเชิญบุคคลภายนอก ซึ่งมีวิฤติภาวะ ความรู้ความสามารถ และมีความเหมาะสม เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มเพื่อแนะนำหรือให้ความเห็นในการดำเนินงานทั่วไปของกลุ่ม

หมวดที่ 7

อำนาจหน้าที่ของกรรมการกลุ่มแต่ละตำแหน่ง

ข้อ 22. อำนาจหน้าที่ของประธานกรรมการกลุ่ม

1. เป็นประธานในที่ประชุม และควบคุมการประชุมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
2. ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั่วไปของกลุ่มให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
3. ลงลายมือชื่อในเอกสารต่าง ๆ
4. ดำเนินการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับ ระเบียบ มติ หรือคำสั่งของกลุ่ม

ข้อ 23. อำนาจหน้าที่ของรองประธานกรรมการกลุ่ม

1. ปฏิบัติตามในอำนาจหน้าที่ของประธานกรรมการกลุ่มแทนประธานกรรมการกลุ่มเมื่อประธานไม่อยู่
2. ปฏิบัติตามคำสั่งที่ประธานมอบหมาย
3. ดำเนินการอื่น ๆ ตามข้ออำนาจหน้าที่ของประธานกรรมการกลุ่ม

ข้อ 24. อำนาจหน้าที่ของเลขาธิการ

1. จัดรายงานการประชุมใหญ่และรายงานการประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง
2. ดูแลรักษาเอกสารและรายงานการประชุมของกลุ่มให้เรียบร้อย
3. แจ้งนัดประชุมไปยังบรรดาสมาชิก หรือกรรมการแล้วแต่กรณี
4. ดำเนินการอื่นๆตามที่คณะกรรมการกลุ่มมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบมติ/คำสั่งของกลุ่ม

ข้อ 25. อำนาจหน้าที่ของเหรัญญิก

1. ควบคุม ดูแล ตรวจสอบการรับเงิน จ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของกลุ่ม

ให้เป็นไปโดยถูกต้องเรียบร้อย

2. ดำเนินการอื่นๆตามที่คณะกรรมการกลุ่มมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับ ระเบียบมติ/ คำสั่งของกลุ่ม

ข้อ 26 อำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการกลุ่ม

1. บริหารจัดการกลุ่ม กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินทุน
2. ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกลุ่ม
3. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
4. ทำนิติกรรมสัญญา หรือดำเนินการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับ ภาระผูกพันของกลุ่ม
5. จัดหรือเรียกประชุมสมาชิก
6. จัดทำบัญชีและจัดสรรผลกำไรสุทธิเสนอต่อที่ประชุมใหญ่
7. เสนอแผนงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปี
8. พิจารณากำหนดค่าเบี้ยเลี้ยงค่าพาหนะค่าเช่าที่พัก และค่าเบี้ยประชุม

หมวดที่ 8

การแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อบังคับ

ข้อ 27. ระเบียบข้อบังคับนี้ สามารถปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมได้โดยที่ประชุมเกินครึ่งของ คณะกรรมการ

ข้อ 28. ให้ประธานกรรมการอำนวยการเป็นผู้ลงนามในระเบียบข้อบังคับและมีผลบังคับใช้ในวันที่ ประธานลงนาม

ประกาศ ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2557

(ลงชื่อ)

(นางสาวนงคัลักษณ์ อัสวสกุลชัย)

ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลด่านฝั่ง (ข้าวสุข)

ภาพที่ 2 เอกสารรับรองมาตรฐาน GMP และ HACCP

CS สแกนด้วย CamScanner

ภาพที่ 3 เอกสารรางวัล OTOP 5 ดาว

ภาพที่ 4 สมาชิกกลุ่มเริ่มแรกก่อตั้ง

ภาพที่ 5 กระบวนการสร้างกลุ่มเพื่อบริหารจัดการ

ภาพที่ 6 การบริหารการตลาด

ภาพที่ 7 การบริหารการตลาด

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าว ตำบลบ้านผึ้ง

ข้าวอินทรีย์ ข้าวดินรพนม

Organic Rice, Quality Products of Nakhon Phanom

ใส่ใจทุกขั้นตอน ปลอดภัยไร้สารพิษ

- จมูกข้าวไรซ์เบอร์รี่บดผง
- น้ำมันรำข้าว ชนิดแคปซูล
- ข้าวเหนียวดำ (ฮางงอก)
- ข้าวกล้องเหนียวดำ
- ข้าวฮางงอก
- ข้าวฮางงอกศรีโคตรสมบูรณ์
ผสม 5 สายพันธุ์
- ข้าวกล้องศรีโคตรสมบูรณ์
ผสม 5 สายพันธุ์
- ข้าวหอมมะลิแดง
- ข้าวหอมนิล
- ข้าวไรซ์เบอร์รี่
- ข้าวหอมมะลิ
- ข้าวกล้องหอมมะลิ

138 หมู่ 10 บ้านสุขเจริญ ต.บ้านผึ้ง อ.เมือง จ.นครพนม

Tel : 081-2620474 (คุณนงศลักษณ์ วัชรกุลเชษฐ์)

E-mail : khaowsook@gmail.com

www.khaowsook.com

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 9 โรงสีข้าวออร์แกนิก กำลังผลิต 30 ตัน/วัน พร้อมอุปกรณ์โรยรัง

ภาพที่ 10 โรงบรรจุภัณฑ์สินค้าออร์แกนิก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล นางสาวนงคัลักษณ์ อัสวสกุลชัย
 วันเดือนปีเกิด 20 มกราคม พ.ศ 2511
 ที่อยู่ 138 หมู่ 10 บ้านสุขเจริญ ตำบลบ้านฝาง อำเภอเมือง
 จังหวัดนครพนม 48000
 เบอร์โทรศัพท์ 08 1262 0474
 อีเมล khaowsook@gmail.com
 สถานที่ทำงาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลบ้านฝาง
 ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
 สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

